

บรรณานุกรม

หนังสือ

กองจดหมายเหตุ กรมศิลปากร. การแต่งตั้งขุนนางไทยในสมัยรัชกาลที่ 5. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, 2522.

กาญจนา คุณารักษ์. หลักสูตรและการพัฒนา. นครปฐม : แผนกบริการกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527.

การฝึกหัดครู, สภา. หลักสูตรการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, 2520.

โกชัย สาริกบุตร. ข้อมูลบางประการเกี่ยวกับละครนอกและบทละครนอกพระราชานิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูเชียงใหม่, 2522. (อัครสำเนา)

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการฝึกหัดครู. แนวทางปฏิรูปการฝึกหัดครูไทย. กรุงเทพมหานคร : เจริญผล, 2526.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. โครงการครูในตู้. พระนคร ; ชัยฤทธิ์, 2514.

_____. นาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526. (ธนาคารกรุงเทพ จำกัด บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด อภินันทนาการเนื่องในโอกาส ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีอายุครบ 6 รอบ 20 เมษายน 2526)

คุณานุสรณ์นางลมูล ยมะคุปต์. กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์, 2526. (พิมพ์เนื่องในการเสด็จ พระราชดำเนิน พระราชทานเพลิงศพนางลมูล ยมะคุปต์ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันพฤหัสบดีที่ 29 ธันวาคม 2526).

จงจิตรถนอม คีตกุล, หม่อมเจ้าหญิง. รับเสด็จฯ ร.ศ.116 (พ.ศ.2440) พระนคร : โรงพิมพ์กฤษณปกรณ์, 2513. (พิมพ์เนื่องในวันพระชนมายุ 7 รอบ 3 สิงหาคม 2513).

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ชุมนุมพระบรมราชาธิบายในพระบาทสมเด็จพระ

พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวม 2 หมวด. พระนคร ; มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2505.

(ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานแจกในงานศพพันตรี

หม่อมเจ้าไตรทิพเทพสุดา เทวกุล ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส
9 ตุลาคม 2505).

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. บทเบิกโรงละครหลวง พระบรมราชินธิในรัชกาลที่ 4.

พระนคร ; 2463. (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ โปรดให้พิมพ์
เมื่อปีวอก พ.ศ.2463).

จุลจักรพงษ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้า. เจ้าชีวิต. พระนคร ; คลังวิทยา, 2517.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระราชวิจารณ์เรื่อง จดหมายความทรงจำ โดย

กรมหลวงนรินทรเทวี. พระนคร ; พระจันทร์, 2482. (พิมพ์แจกเป็นที่ระลึกในงาน

พระราชทานเพลิงศพ หม่อมเจ้าหญิงอัปสรสมาน กิติยากร ณ เมรุวัดราชาธิราช

เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2482).

. ธรรมเนียมราชตระกูลในกรุงสยาม. พระนคร ; กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2515.

(พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นายบุญเกื้อ พรรคพานิช ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ 16 สิงหาคม 2515).

เจือ สตะเวทิน. ประวัติวรรณคดี. พระนคร ; กุรุสภา, 2511.

ฉันทน์ ขำวิไล. ประชุมนิราศสุพรรณ. พระนคร ; รุ่งเรืองธรรม, 2503.

เฉลิม อยู่เวียงชัย. ประวัติศาสตร์ สมัยกรุงธนบุรีและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2516.

ชัย เรื่องศิลป์. ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ.2352 - 2453 ด้านสังคม. กรุงเทพมหานคร ;

เรื่องศิลป์, 2519.

คำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ระเบียบตำนานละคร.

พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร ; โสภณพิพรรฒนาการ, 2465. (พิมพ์แจกเป็นที่ระลึกใน

งานฉลองพระชนมายุครบ 60 ทศ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาคำรงราชานุภาพ

เมื่อวันที่ 14 - 15 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2465).

คำทรงราชานุกาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ตำราพ้อนรำ. พระนคร :

โสภณพิพรรฒนาการ, 2466. (ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย ณ พระเมรุท้องสนามหลวง).

_____ . ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ สร้างตลาดสำหรับเมือง สร้างเมือง.
พระนคร : โสภณพิพรรฒนาการ, 2470.

_____ . ตำนานละครอุเทนนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนคร : ป.พิศนาคะการพิมพ์, 2507.

_____ . ความทรงจำ. พระนคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2506.

_____ . พระสนมเอก. กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น, 2525.

เดโช สวานานท์. ประวัติผู้ทรงคุณวุฒิทางศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร :
รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2521.

เต็มสิริ บุญยสิงห์ และเจือ สตะเวทิน. วิชานาฏศิลป์. กรุงเทพมหานคร : องค์การคำคุณุสภา,
2519.

ทรงศักดิ์ ปรากฏวัฒนากุล. การละครไทย. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป. (อัดสำเนา)

ทิพย์ลาภพุดนิยาสงกร, พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. ประวัติท้าววรจันทร์. พระนคร :
สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2507.

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 เล่ม 2.
กรุงเทพมหานคร : องค์การคำคุณุสภา, 2504.

เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, วิทยาลัย. หลักสูตรระดับปริญญาตรี
ศึกษาศาสตร์บัณฑิต พ.ศ.2527 คณะนาฏศิลป์และดุริยางค์ หลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์.
กรุงเทพมหานคร, 2527. (อัดสำเนา).

ธนิติ อยู่โพธิ์, ผู้รวบรวม. พิธีไหว้ครุตำราครอบโขนละครคอน พร้อมด้วยตำนานและคำกลอนไหว้ครุ
ละครคอนชาตรี. พระนคร : พระจันทร์, 2494.

- ธนิต อยู่โพธิ์. ตำนานโขงหลวงและนามบรรดาศักดิ์โขงหลวงในรัชกาลที่ 6. พระนคร :
 พระจันทร์, 2495. (พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพนายพากย์ พากย์ฉันทวัจน์
 (หมื่นพากย์ฉันทวัจน์) ณ เมรุวัดพระพิเรนทร์ วันพุธที่ 27 กุมภาพันธ์ 2495).
- _____ . ศิลปินแห่งชาติ. ม.ป.ท., 2497.
- _____ . คำนำและบทความบางเรื่อง. พระนคร : ศิวพร, 2510.
- _____, บรรณาธิการ. ศิลปะคอนราท์หรือคู่มือนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพมหานคร :
 ศิวพร, 2516.
- _____ . โขง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : 2526.
- ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย. หนังสืออ่านประกอบคำบรรยายวิชาพื้นฐานอารยธรรมไทย
ตอนดนตรีและนาฏศิลป์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515.
- ธานีวัต, พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. ประวัติท้าววรจันทร์และวิจารณ์เรื่อง เจ้ามูลนิทานอิเหนา.
 กรุงเทพมหานคร : ยัมศรี, 2484. (เจ้าภาพพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ
 ท้าววรจันทร์ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2484).
- ธำรงค์ศักดิ์ อายุวัฒน์. ราชสกุลจักรีวงศ์และราชสกุลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (ภาคจบ).
 พิมพ์ครั้งที่ 2, นครหลวง : รุ่งวัฒนา, 2515.
- นคร พันธุ์ณรงค์. ประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2528.
- นาฏศิลป์, วิทยาลัย. หลักสูตรนาฏศิลป์ขั้นต้น. กองศิลปศึกษา กรมศิลปากร, 2522. (อัดสำเนา)
- นางเยาว์ กาญจนจारी. การวิจัยด้านมนุษยศาสตร์ และศิลปะ ทักษะของนักวิชาการไทย เล่มที่ 3.
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- นริศรานุกิตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา และดำรงราชานุภาพ,
 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา เล่มที่ 11. พระนคร :
 องค์การคำคุณุสภา, 2504.
- นริศรานุกิตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา. บันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ
เล่ม 5. พระนคร : สยามสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2506.

นาฏศิลป์ กรมศิลปากร, โรงเรียน. การศึกษาและประเพณีไหว้ครู พร้อมด้วยคำสั่งและระเบียบ
การที่เกี่ยวข้องบางเรื่อง. พระนคร : พระจันทร์, 2492.

_____ . การศึกษาและประเพณีไหว้ครู และระเบียบการของโรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร.
พระนคร : พระจันทร์, 2505.

นายกรัฐมนตรี, สำนัก. ประเพณีศิลปจารีที่ 1. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการพิจารณาและ
จัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2521.

นิออน สนิทวงศ์, มัทนี รัตนิน และศรีนวล บุษยะวัฒน์, บรรณาธิการ. รายงานการสัมมนาเรื่อง
นาฏศิลป์และดนตรีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์,
2522. (สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดพิมพ์ เป็นรายงานการ
สัมมนาเรื่อง นาฏศิลป์และดนตรีไทย ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 23 - 25
23 - 25 มิถุนายน 2515).

บรรพต วีระสัย. สังคมวิทยา มานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร : cursภาลาคพริ้ว, 2514.

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 ภาค 6 ประกาศปีจอ พ.ศ.2405 ปีกุน พ.ศ.2406 ปีชวด พ.ศ.2407.

พระนคร : โสภณพิพรรฒนาการ, 2466. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนมรุพงศ์ศิริพัฒน์ ณ เมรุห้องสนามหลวง เมื่อเดือนธันวาคม
พ.ศ.2466).

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ.2394-2404. ธนบุรี : คำรงค์ธรรม, 2511. (คณะสงฆ์

วัดอนงคาราม พิมพ์ถวายในงานพระราชทานเพลิงศพพระมหาโพธิวงศาจารย์ อินท
อินทโชตเถระ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 9
พฤศจิกายน พ.ศ.2511).

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ.2405-2411. พระนคร เจริญวิทย์การพิมพ์, 2511.

(พลเอกประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
พิมพ์ถวายในงานพระราชทานเพลิงศพพระมหาโพธิวงศาจารย์ อินทโชตเถระ ณ
ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 9 พฤศจิกายน พุทธศักราช
2511).

ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 1. พระนคร : ก้าวหน้า, 2506.

ประดิษฐ์มุนุธรรม, หลวง. "คำกล่าวในที่ประชุมข้าหลวงประจำจังหวัดทั่วพระราชอาณาจักร".

7 มิถุนายน 2478, อ้างถึงใน วิจิตรวาทการ, หลวง, งานของกรมศิลปากร.

พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2478. (พิมพ์แจกแก่พระภิกษุและสามเณรในเทศกาล
เข้าพรรษา พ.ศ.2478).

ประทีน พวงสำลี. หลักนาฏศิลป์. ม.ป.ท., 2512.

ประมุลมาศ อิศรางกูร, ม.ล. พระประวัติต้นราชสกุลวงศ์ที่สืบตรงจากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระศรี
ศรีสุนทรภักษ์ (ราชินีบุล รัชกาลที่ 4). พระนคร : มิตรไทย, 2509. (พิมพ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพนายจิตต์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ณ เมรุวัดระฆังโฆสิตาราม
9 พฤษภาคม 2509).

ปิ่น มาลากุล, ม.ล. งานละครของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
(บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด พิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในงานสัปดาห์หนังสือ พ.ศ.2520).

ฝ่ายวางแผนและพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โครงการพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ระยะที่ 4 (2520-2524). กรุงเทพมหานคร : 2519. (อัครสำเนา)

พญาลิไทย. ไตรภูมิพระร่วง. กรุงเทพมหานคร : คลังวิทยา, 2515.

พรพรรณ ธารานุมาศ. วรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ครบรอบ 200 ปี.
กรุงเทพมหานคร : กิตติวรรณ, 2524.

พระมหานาค วัดท่าทราย. ปณฺโณวาทคำฉันท์. กรุงเทพมหานคร : สีวพร, 2503.
(กรมศิลปากรพิมพ์เนื่องในการจัดวรรณคดีสัญจร สู่พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี
เมื่อวันเสาร์ที่ 21 พฤษภาคม 2503).

พิทยลาภพฤฒิยากร, พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. ชุมนุมนิพนธ์. พระนคร : สมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย, 2517.

พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. อิเหนา. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ, 2508.

_____ . บทละครเอกรวม 6 เรื่องพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 2 ฉบับหอสมุดวชิรญาณ.
กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ, 2513.

ภาพบางตอนจากหนังสือคำรำพันรำ ฉบับเรียบเรียงในหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร
และเรื่อง "สุขอยู่ที่ไหน" ของสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (จวน อนุราษฎร์). พระนคร :
พระจันทร์, 2507. (สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัฒนวัตติ
ทรงโปรดให้พิมพ์เป็นอนุสรณ์อุทิศกุศลประทาน ในงานรับพระราชทานเพลิงศพ
คุณหญิงอนินทิตา อาชุกตร ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2507).

ไพฑูริย์ สีนลรัตน์. ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2523.

_____ . หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2524.

ภิญโญ จิตต์ธรรม (ผู้รวบรวม). โน้ตรา. พระนคร : โรงพิมพ์ฝึกหัดครูสงขลา, ม.ป.ป.

มนตรี ตราโมท. การละเล่นของไทย. พระนคร : กองการสังคีต กรมศิลปากร, 2497.

ยอร์ช เชเคส. ประชุมศิลปินกรีก ภาคที่ 2 จารึกทวาราวดี ศรีวิชัย ละโว้. พิมพ์ครั้งที่ 2.
พระนคร : กรมศิลปากร, 2524.

รานี ศักดิ์สิทธิ์วิวัฒน์. นาฏศิลป์อินโดนีเซีย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี. บางกอกพรินต์ติ้ง
จำกัด, ม.ป.ป.

ไรท์, เอ็ดเวิร์ด เอ. คูนั่งถูละคร. แปลโดย นพมาศ ศิริกายะ. กรุงเทพมหานคร :
ภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. (อัดสำเนา)

ละเมียด ลิมอักษรและเชื้อ สาริมาน. หลักการสอน. พระนคร : กุรุสภาลาดพร้าว, 2514.

- วัลลภา เทพัสคิน ณ ออยุธยา. "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุดมศึกษา." ใน การอุดมศึกษา
กับการพัฒนาประเทศ การประเมินเชิงวิเคราะห์และการเสนอทิศทางการใหม่.
 หน้า 336-346. อิศารัตน์ บุญนุษ, บรรณาธิการ. ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. (อัครสำเนา)
- วิจิตร ศรีสอ้าน. หลักการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- วิจิตรวาทการ, หลวง. สุนทรพจน์อธิปทีกรมศิลปากร กล่าวต้อนรับข้าราชการที่โอนมาจาก
กระทรวงวัง สิงหาคม 2478. พระนคร : พระจันทร์, 2478.
- _____. นาฏศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ 4, พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2479.
- _____. วิจิตรวาทการอนุสรณ์ เล่ม 2. พระนคร : รัชการมฤการพิมพ์, 2505.
- วอลเตอร์ เอฟ เวลลา. แผ่นดินพระนั่งเกล้าฯ. แปลโดย นิจ ทองโสภิต. กรุงเทพมหานคร :
 สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514.
- ศรีนครินทร์วิโรฒ พิษณุโลก, มหาวิทยาลัย. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง การเมืองและ
สภาพสังคม สมัยสุโขทัย. ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ พิษณุโลก
 1 - 4 สิงหาคม 2520. ม.ป.ท., ม.ป.ป. (อัครสำเนา)
- ศิลปากร, กรม. มหาดเล็ก. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2517.
 (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอกนายวรการบัญชา
 (บุญเกิด สุตันตานนท์) วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ.2517).
- _____. การแต่งตั้งขุนนางไทยในสมัยรัชกาลที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2521.
- _____. สถิติการศึกษาประจำปีการศึกษา 2526. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2526.
- _____. วรรณกรรมสมัยสุโขทัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์หัตถศิลป์,
 2528.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507. กรุงเทพมหานคร :
 องค์การคำครุสภา, 2507.
- _____. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภา,
 2515.

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. ร่างหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง พ.ศ.2524. กรมศิลปากร, 2524.
(อัครสำเนา)
- _____. หลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูง พ.ศ.2527. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว, 2527.
- สวนสุนันทา สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์, วิทยาลัยครู. คู่มือนักศึกษา'30. กรุงเทพมหานคร :
แผนกการพิมพ์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2530.
- สตรีแห่งชาติ, สภา. สตรีไทย. กรุงเทพมหานคร : วิทยาการ, 2519. (พิมพ์เนื่องใน
ปีสตรีระหว่างประเทศ)
- สันต์ ท. โกมลบุตร (ผู้แปล). จดหมายเหตุลาลูแบร์ฉบับสมบูรณ์ เล่ม 1. พระนคร :
สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2501.
- สมบัติ พลายน้อย (ส.พลาญน้อย - นามแฝง), พระบรมราชินีและเจ้าจอมมารดา.
พระนคร : รวมสาส์น, 2516.
- สมรรัตนศิริเชษฐ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง. ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 ภาค 2
ประกาศปีชวด พ.ศ.2397 ปีเถาะ พ.ศ.2398. พระนคร : โสภณพิพรรฒนาการ,
2465.
- สมศักดิ์ ศัลยกำธรและคณะ. บทเรียนจากการจัดการศึกษาไทยในอดีต. กรุงเทพมหานคร :
เจริญวิทยการพิมพ์, 2528.
- สวนสุนันทา, วิทยาลัยครู. คู่มือครูการสมัครเข้าศึกษา ประจำปีการศึกษา 2522.
กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูสวนสุนันทา, 2522.
- สำนักทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คู่มือการศึกษาชั้นปริญญาตรี.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.
- สุโท เจริญสุข. หลักจิตวิทยาสำหรับครู. ธนบุรี : บุรินทร์การพิมพ์, 2514.
- เสฐียรโกเศศ. ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน. พระนคร : บรรณาการ, 2510.
- แสง มนวิฑูร (ผู้แปล). นาฏยศาสตร์. พระนคร : กรมศิลปากร, 2511.
- ทอสมุดแห่งชาติ, ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1. กรุงเทพมหานคร : การเวก, 2520.

เหรียญ ศรีจันทร์ และเนตร ทุนวิวัฒน์. กบฏ ร.ศ.130. พระนคร : คัมภีร์, 2519.

อนูมานราชชน, พระยา. เชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรม. พระนคร : บริษัทไทยโทรทัศน์
จำกัด, 2500.

อนุสรณ์ในงานเสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชทานเพลิงศพนายอาคม สายาคม.

กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์, 2525.

อมรรุณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช), จมื่น. พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 4. พระนคร : ศึกษาภัณฑ์พานิช, 2511.

อาคม สายาคม. ที่ระลึกครบห้ารอบ อาคม สายาคม. กรุงเทพมหานคร : ไทยสังฆภัณฑ์การพิมพ์,
2520.

อาคม สายาคม. รวมงานนิพนธ์ของอาคม สายาคม. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2525.

(กรมศิลปากรจัดพิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ นายอาคม สายาคม
ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันพฤหัสบดีที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2525).

อุทุมพร. สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง : พระราชประวัติ
ชีวิตส่วนพระองค์. พระนคร : แพร่พิทยา, 2509.

เอกสารอื่น ๆ

กองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. "คิดถวายลูกสาว" สมุดไทยคำ. เลขที่ 34 ตู้ 115
ชั้น 6/1 มัดที่ 8.

จันทร์รัตน์ ประवालปัทม์. "การศึกษาเปรียบเทียบราชสำนักในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6"
วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2521.

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. "ข้างเผือกกับคนงาม". ใน ประชุมพระราชนิพนธ์
ในรัชกาลที่ 4 ภาคปกิณกะ ภาค 1. พระนคร ; ม.ป.ท., 2493.

(สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระศพ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าพวงสร้อยสอางค์ ณ เมรุท้องสนามหลวง
พุทธศักราช 2493).

จිරพันธ์ พูลพัฒน์. "พัฒนาการของการบริหารการศึกษาไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์
มหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2513.

กีกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "การฟื้นร่ำของไทยในอดีต." สยามรัฐ 28 (26 ตุลาคม
2521) 7.

_____. "ความเป็นมาของโขนและละครไทย." สยามรัฐ 28 (26 ตุลาคม 2521) 7.

_____. "นาฏศิลป์ไทย." สยามรัฐ (10 กุมภาพันธ์ 2527 ก) : 7.

_____. "นาฏศิลป์ไทย." สยามรัฐ (14 กุมภาพันธ์ 2527 ข) : 7.

_____. "นาฏศิลป์ไทย." สยามรัฐ (15 กุมภาพันธ์ 2527 ค) : 7.

_____. "นาฏศิลป์ไทย." สยามรัฐ (18 กุมภาพันธ์ 2527 ง) : 7.

_____. "นาฏศิลป์ไทย." สยามรัฐ (20 กุมภาพันธ์ 2527 จ) : 7.

_____. "นาฏศิลป์ไทย." ใน ในโอกาส ม.ร.ว.กีกฤทธิ์ ปราโมช มีอายุครบ 6 รอบ
20 เมษายน 2526. หน้า 33 - 47. กรุงเทพมหานคร ; ไทยวัฒนาพานิช,
2526. (ธนาคารกรุงเทพ จำกัด จัดพิมพ์เป็นอภินันทนาการ).

ณรงค์ คงกิจ. "พัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2518 ถึง
พ.ศ.2527." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

เคโซ สนวนานท์. "องค์กรของงานศิลป์วัฒนธรรม." ศิลปากร 24 (พฤษภาคม 2523) ; 1.

ธวัช ชะอุ่ม. "พัฒนาการของอาชีพครูในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

ธนิศ อยู่โพธิ์. "การละเล่นสมัยอยุธยา." ใน รวมปาฐกถางานอนุสรณ์อยุธยา 200 ปี.
หน้า 35 - 40. พระนคร ; โรงพิมพ์คุรุสภา, 2510.

ธีระ กัดทษา. "คุณภาพของคนอยู่ที่ผลของตน." ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ
คุณสุทิน นรรัตน์. หน้า 1 - 7. กรุงเทพมหานคร ; กิตติวรร, 2528.

นันทกา พลอยแก้ว. "อิทธิพลทางการละครตะวันตกในบทละครพูดพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต หน่วยงานวิจัยวรรณคดีเปรียบเทียบบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

นิยะดา สาริกภูติ. "ความสัมพันธ์ระหว่างละครไทยและละครภารต." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514.

ปัญญา นิตยสุวรรณ. "ศิลปินที่นำรู้จัก คุณหญิงแจ่ม สนิทวงศ์เสนี." วารสารศิลปากร.

23 (กรกฎาคม 2522) : 72 - 81.

_____. "ศิลปินที่นำรู้จัก ครูจลาต พกุลานนท์." วารสารศิลปากร. 23 (มกราคม 2523) :

117 - 122.

_____. "ศิลปินที่นำรู้จัก ครูลมุล ยมะคุปต์." วารสารศิลปากร. 24 (กันยายน 2523) :

67 - 74.

_____. "ศิลปินที่นำรู้จัก ครูจำเรียง พุทระคัมภ์." วารสารศิลปากร.

24 (มกราคม 2524) : 32 - 43.

_____. "ศิลปินที่นำรู้จัก ครูธงไชย โภชยามรย์." ศิลปากร. 28 (กันยายน 2527) :

86 - 102.

_____. "ศิลปินที่นำรู้จัก ครูทองเริ่ม มงคลนัญญ์." วารสารศิลปากร.

28 (มีนาคม 2528) : 9 - 16.

_____. "ศิลปินที่นำรู้จัก ครูหยัด ช่างทอง." ศิลปากร. 29 (มีนาคม 2528) :

86 - 95.

ประกอบ คูปรัตน์. "บทบาทสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาสังคมไทย" ใน รายงานการประชุมวิชาการแบบซิมโปเซียม เรื่อง การศึกษากับการพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. (เนื่องในการเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี 13 - 15 มกราคม 2526).

ประอรรัตน์ บุรณมาตร์. "วิเคราะห์บทละครประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ."

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

- ประเมษฐ์ บุณยะชัย. "ศิลปินที่น่ารู้จัก ครูเจलय ศุขะวณิช." วารสารศิลปากร.
ปีที่ 24 (พฤศจิกายน 2523) : 103 - 114.
- ประเภทสาม. "รอบสภา." ชาวไทย. (18 ตุลาคม 2505) : 12.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. "ความเป็นไทยในทัศนะศิลป์." ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง
"ความเป็นไทยที่ควรธำรงไว้". กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- ไพฑูรย์ สิลารัตน์. "พัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต
ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.
- ประสิทธิ์ พงศ์อุคม. "งานธรรมชาติด้านการศึกษาล้านนา." ใน ล้านนากับการศึกษาแบบใหม่
100 - 130. วิทยาลัยครูเชียงใหม่ ; บริษัทนวนก, 2527.
- ละม้ายมาศ ศรีหัตต์. "อาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงหรือไม่." ข่าวสารกรมการฝึกหัดครู
2 (กุมภาพันธ์ 2510) : 15 - 20.
- ศิลปากร, กรม. "จดหมายเหตุพระราชพิธีพระราชทานครอบประธาประกอบพิธีไหว้ครู โขน-ละคร."
1 (มีนาคม 2528) : 38 - 61.
- สมชาย พุ่มสะอาด. "การศึกษาศิลป์ของกรมศิลปากร." วารสารศิลปากร.
27 (กรกฎาคม 2526) : 41 - 58.
- สุภัทรคีติ คีตกุล, หม่อมเจ้า. "เทวรูปสัมฤทธิ์สมัยสุโขทัย." ใน นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย. กรุงเทพมหานคร : ศิวพร, 2507.
- เสาวภา พรสิริพงษ์ และ พรทิพย์ พลสามารถ. "บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาต่อการบำรุงรักษา
ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมไทย." วารสารภาษาและวัฒนธรรมไทย.
5 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2528) : 11.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. "นโยบายการจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว." ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2512.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. จัดคนในกรมพระตำรวจเข้ารับราชการเพื่อมิให้ขัดกับพระราชบัญญัติ
ลักษณะเกณฑ์ทหาร. ร.ร.ว. 5/17.

- ____. การตั้งและวางระเบียบการโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ พ.ศ.2477.
ศธ. 0701.31/2.
- ____. จดหมายทูลพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ของหลวงวิจิตรวาทการ.
ศธ. 0701.31/4.
- ____. ระเบียบการโรงเรียนศิลปากร พ.ศ.2479. ศธ. 0701.31/8.
- ____. รายงานการศึกษาของโรงเรียนนาฏศิลป์ในรอบปี 2491 (พ.ศ.2492)
ศธ. 0701.31/10.
- ____. ทำเนียบโรงเรียนศิลปากร ชื่ออาจารย์ ครู และพนักงานภารโรง.
ศธ. 0701.31/12.
- ____. คำเขียนอนุสรณ์เปิดโรงเรียนศิลปากร แผนกดุริยางค์ พ.ศ.2478.
ศธ. 0701.31/15.
- ____. รายงานของโรงเรียนศิลปากร พ.ศ.2480 - 2482. ศธ. 0701.31/19.
- ____. ระเบียบการโรงเรียนศิลปากร พ.ศ.2484. ศธ. 0701.31/31.
- ____. เรื่องยกฐานะวิทยาลัยนาฏศิลป์ถึงขั้นปริญญา. ศธ. 0701.36/92.
- ____. จำนวนนักศึกษาที่จบชั้นสูงปีที่ 2 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ตั้งแต่ปี พ.ศ.2513 - 2517.
ศธ.0701.36/94.
- ____. โรงเรียนนาฏศิลป์ พ.ศ. 2490 - 2504. ศธ. 0701.37/4.
- ____. หลักการศึกษาของโรงเรียนนาฏศิลป์ (พ.ศ.2503). ศธ.0701.37/58.
- ____. ระเบียบการสอบและการวัดผลการเรียนของนักเรียนโรงเรียนนาฏศิลป์ พ.ศ.2503.
ศธ.0701.37/57.
- ____. ขอให้ปรับปรุงข้าราชการที่มีเงินเดือนน้อย พ.ศ.2488. ศธ.0701.40/2.

อารคา สุมิตร. "ละครในของหลวงในสมัยรัชกาลที่ 2." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนก
วิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515.

อุทุมพร จามรมาน. "การวิเคราะห์เนื้อเรื่อง." วารสารวิธีวิทยาการวิจัย. 1 (พฤษภาคม-
สิงหาคม 2529) : 10.

สัมภาษณ์

گری วรรณ. อดีตศิลปินโขน (ลิง) กระทรวงวังในรัชกาลที่ 7 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญ
การสอนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2530.

จรรยา วีระวานิช. อดีตหัวหน้าภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา กรรมการสร้างหลักสูตร
วิชาเอกนาฏศิลป์ของสภาการฝึกหัดครู ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชานาฏศิลป์
วิทยาลัยครูสวนสุนันทา. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2530.

เจียร จารุจรณ. อดีตมหาดเล็กหลวงในรัชกาลที่ 6 ครูสอนโขนในกระทรวงวัง รัชกาลที่ 7
และครูโขนของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2530.

เฉลย สุขะวนิช. อดีตศิลปินของพระราชวังสวนกุหลาบ ปัจจุบันเป็นผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์
กรมศิลปากร และนาฏศิลป์แห่งชาติ พ.ศ.2531. สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2530,
20 มกราคม 2530 และ 31 มกราคม 2531.

ทองเริ่ม มงคลนัญ. อดีตศิลปินโขน (ยักษ์) จากโรงเรียนพรานหลวงในรัชกาลที่ 6 ปัจจุบันเป็น
ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2530 และ
10 กุมภาพันธ์ 2530.

แก้ว สนิทวงศ์เสนีย์, ท่านผู้หญิง. อดีตนาฏศิลป์จากพระราชวังสวนกุหลาบและชายา
ของสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา
และเป็นนาฏศิลป์แห่งชาติ พ.ศ.2529. สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2529 และ
9 มกราคม 2530.

บุญช่วย โสวัตร. หัวหน้าภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2530.

มัทนี รัตติน. ศาสตราจารย์และหัวหน้าภาควิชาศิลปะการละคร คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2529.

- ประกอบ ลากเพชร. อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์และหัวหน้าคณะวิชานาฏศิลป์และดุริยางค์
วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองวรรณคดีและ
ประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร. สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2529 และ 24 ธันวาคม 2529.
- ประทีน พวงสำลี. อดีตนาฏศิลป์ของกรมศิลปากรและผู้สอนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ อาจารย์ประจำ
วิทยาลัยครูสวนสุนันทา อาจารย์พิเศษสาขาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์.
สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2530, 22 มกราคม 2530 และ 3 กรกฎาคม 2530.
- ประภาพรรณ วิจิตรวาทการ, คุณหญิง. อดีตอาจารย์ใหญ่คนที่ 2 ของโรงเรียนนาฏศิลป์. สัมภาษณ์,
19 มกราคม 2530.
- สศิไล พันธุ์โกมล. รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2530.
- สัมพันธ์ พันธุ์ณี. เจ้าของและผู้จัดการโรงเรียนนาฏศิลป์สัมพันธ์. สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2529.

ภาษาต่างประเทศ

หนังสือ

- Bowers, Faubion. Theatre in the East a Survey of Asian Dance and Drama.
Grove Press, Inc. New York, 1960.
- Brandon, James R. Theatre in Southeast Asia. Cambridge : Harvard
University Press, 1967.
- Brockett, Oscar G. History of the Theatre. (7nd ed.) Boston :
Allyn and Bacon, Inc;, 1973.
- Good, Charter V. Dictionary of Education. (2nd ed.) New York : McGraw
Hill Company, Inc., 1959.
- Kneller, George F. Foundation of Education. New York: John Wiley, 1964.
- Roth, Audrey J. The Research Paper: Form and Content. 3nd ed.
California : Wasworth Publishing Company, 1968.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ประกาศเรื่องพระยาพิพิธฤทธิเดช ผู้สำเร็จราชการเมืองตราด
ส่งหญิงเข้ามาถวาย 3 คน
(ปีมะเมีย สัมฤทธิศก)

ด้วยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศเจ้านาย ขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยในกรุง และผู้สำเร็จราชการเมืองกรมการ หัวเมืองปักษ์ใต้ฝ่ายเหนือให้ทราบทั่วกัน ด้วย ณ วันจันทร์ เดือนยี่ แรม 5 ค่ำ ปีมะเส็ง นพศก เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค ออกไปทรงประพาส ทางทะเล ตั้งแต่เมืองชลบุรีออกไปจนถึงเมืองจันทบุรี เมืองตราด พร้อมด้วยพระราชวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองฯ เป็นอันมาก ทรงประทับแรมอยู่หลายราตรี เมื่อเสด็จประทับอยู่เกาะช้างนั้น พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าทักษิณชากับเจ้าจอมมารดา กราบถวายบังคมลาขึ้นไปเยี่ยมเยียน พระยาพิพิธฤทธิเดช และพระผลภูมิไพศาลกับญาติอื่น ๆ ณ เมืองตราดเพลานึ่ง แล้วก็กลับลงเรือ พระที่นั่ง จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับเข้ามา ณ กรุงเทพฯ เจ้าจอมมารดาในพระองค์เจ้าทักษิณชาก กราบทูลพระกรุณาว่า พระยาพิพิธฤทธิเดชวิเศษสิงหนาท ผู้สำเร็จราชการเมืองตราดส่งความมาให้ทราบบังคมทูลพระกรุณาว่า พระยาพิพิธฤทธิเดช จัดได้หญิงเป็นหลานในวงศ์สามคนจะพามา ถวายตัว ในเวลาเสด็จทรงประทับแรมอยู่นั้นไม่ทัน เสด็จพระราชดำเนินกลับเสียก่อน อนึ่ง ใน เวลานั้น พระยาพิพิธฤทธิเดช ก็มีใบบอกเข้ามายังเจ้าพนักงานกรมท่าว่า อ้ายจีนสลัดมาเที่ยว ตีเรือลูกค้าที่แขวงเมืองตราดอยู่นี้อะไร ๆ จึงโปรดเกล้าฯ ให้นายชั้นมหาดเล็ก หุ้มแพรคุมเรือ พระที่นั่ง โผนแผ่นทะเลออกไปลาดตระเวนฝั่งราชการ จับอ้ายจีนสลัด แลให้เจ้าจอม เจ้าแก้ว สองคนที่ใคร่ไปเที่ยวทะเลไปด้วยนายชั้น ครั้นนายชั้นมหาดเล็ก เจ้าจอม เจ้าแก้วจะกลับมา พระยาพิพิธฤทธิเดช มอบหญิงเป็นหลานสามคน ให้นำเข้ามาถวายตัวทำราชการสนองพระเดช พระคุณ จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระราชทานเงินตราคนละ 10 ตำลึง ฝ้านุ่งคนละ 3 สำหรับ ฝ้าห่มคนละ 3 สำหรับ ให้ไปหัดเป็นละครคนมโหรี แลอยู่ด้วยเจ้าจอมมารดาแลญาติที่ทำราชการ อยู่ในพระบรมมหาราชวังเป็นปรกติ ครั้น ณ เดือน 9 ปีมะเมีย สัมฤทธิศก มารดาของหญิงคนหนึ่ง

เข้ามาทำเรื่องราวถวายฎีกากล่าวโทษพระยาพิพิธฤทธิเดชกรมการ ว่าบิดามารดาหญิงไม่มีความผิด พระยาพิพิธฤทธิเดชให้ไปจับมาจำ เร่งรัดเอาบุตรหญิงได้แล้วส่งตัวเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวาย บิดามารดาไม่ยอมยินดี จะขอบุตรกลับไป จึงทรงพระราชดำริว่า บุตรเป็นที่รักแห่งบิดามารดา ถ้าพระยาพิพิธฤทธิเดชกรมการ ไปเกาะบิดามารดามาจองจำ ลงเอาพัสดุเงินทองหรือไปจตุลาก บุตรสาวกรมการราษฎรมาเป็นภรรยาตัวเอง หรือนำไปถวายให้เจ้านาย นายอื่น โดยผลการข่มเหง พระยาพิพิธฤทธิเดชกรมการจะมีความผิด ในครั้งนี้ พระยาพิพิธฤทธิเดชจัดเอาหญิงคนนั้นมา ไม่ได้ หน่วงเหนี่ยวไว้ให้แน่นหนา ส่งเข้ามาถวายนั้นก็มิใช่ผู้อื่น ชำระได้ความเป็นแน่ว่า บุ่ทวดของหญิงนั้น เป็นลูก คือพี่ชายของพระยาพิพิธสมบัติ (สุข) ซึ่งเป็นบิดาของพระยาพิพิธฤทธิเดชเอง เหมือนชน ทรายเข้าวัด จะว่าพระยาพิพิธฤทธิเดชผิดนั้นยังไม่ควรจึงโปรดเกล้าฯ ให้ส่งตัวหญิงให้มารดาจับไป แลเงินตรา 10 ตำลึง ผ้านุ่ง 3 สำรับ ผ้าห่ม 3 สำรับ ที่พระราชทานให้หญิงเมื่อแรกมาถึงนั้น ก็ยกพระราชทานให้เป็นรางวัล ทำขวัญให้บิดามารดาของหญิงที่เกาะครองเร่งรัดนั้น แทนเบี้ยรับ พระยาพิพิธฤทธิเดชไปครั้งหนึ่งแล้ว ฯ ได้ทรงพระกรุณาดำรัสถามหญิงอีก 2 คน ว่าจะออกไปอยู่ ด้วยบิดามารดาดังนั้นหรือ จะส่งตัวให้ไปตามสมัคร หญิงสองคนกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า จะขอทำ ราชการอยู่ ณ กรุงเทพฯ จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระราชทานเงินเบี้ยหวัด ในปีมะเมีย สัมฤทธิศกนี้ คนละ 10 ตำลึง ครั้น ณ วันพุธ เดือน 3 ขึ้น 14 ค่ำ ปีมะเมียสัมฤทธิศก มารดาของหญิงอีก คนหนึ่ง เข้าทำเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายกล่าวโทษพระยาพิพิธฤทธิเดชกรมการ ว่าด้วยบุตรเหมือน อย่างครั้งก่อน ก็ได้ทรงตัดสินให้หญิงไปอยู่พร้อมด้วยบิดามารดาเป็นมาแต่หลัง เงิน 10 ตำลึงกับ ผ่า 3 สำรับนั้น ก็ยกพระราชทานให้เป็นเบี้ยทำขวัญเหมือนกัน ครั้นทรงพิเคราะห์ดูในเรื่องราว นายทองจิ้นผัวอำแดงเที่ยงเมีย บิดามารดาตะเภา นายกรดผัว อำแดงชุ่มเมีย บิดามารดาผาด ทั้งสองราย กล่าวโทษพระยาพิพิธฤทธิเดชวิเศษสิงหนาท กับนายขัน ว่าเกาะครองกดขี่ข่มเหงให้ ถวายบุตรเข้ามานั้นทรงพระราชดำริเห็นว่าไม่สู้ผิดมากดอก ด้วยสืบตามความจริง ก็เป็นการใน เครือญาติกันมิใช่ผู้อื่น นายทองจิ้น ก็เป็นหลานของลุง พระยาพิพิธฤทธิเดช คือเป็นบุตรของบุตร พี่ชายพระยาพิพิธสมบัติ (สุข) ซึ่งเป็นบิดาพระยาพิพิธฤทธิเดช แลเป็นตาของนายขัน ฝ่ายนายกรด เล่า ก็เป็นบุตรของพี่สาวบิดามารดาเดียวกันกับท่านอิม ซึ่งเป็นมารดานายขัน แลเป็นที่สาวร่วม บิดากับพระยาพิพิธฤทธิเดชเพราะฉะนั้น ตะเภา ผาด สองคนนั้น ก็เป็นหลานเป็นญาติ บุตรที่ หลานน้องกันกับพระยาพิพิธฤทธิเดช แลนายขันนั้นเองมิใช่ผู้อื่นพระยาพิพิธฤทธิเดช เป็นพี่ชายร่วม บิดาของเจ้าจอมมารดาในพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าทักษิณชา 1 พระองค์เจ้าวัฒนยาภาธร 1

พระองค์เจ้าสุขสวัสดิ์ 1 พระองค์เจ้าเกษมศรีสุภโยค 1 พระยาพิพิธฤทธิเดชเป็นลุงของ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าทั้ง 4 พระองค์นั้น เจ้าจอมมารดาพระองค์เจ้า 4 พระองค์นั้น ทรงพระกรุณาชุบเลี้ยงเป็นเจ้าจอมพระสนมเอก มีพานทองคำ เครื่องใช้สอยทองคำที่ปลงยาราชาชาติเป็นเครื่องยศ ได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดปีละ 10 ชั่ง เพราะเป็นเจ้าจอมข้าหลวงเดิมมาแล้วพระยาพิพิธฤทธิเดชพี่ชายของเจ้าจอมมารดานั้น ก็ทรงพระมหากรุณาชุบเลี้ยง ให้เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองตราด แทนที่พระยาพิพิธสมบัติผู้บิดา ถ้าแผ่นดินปัจจุบันนี้เป็นของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (คือพระองค์ที่เรียกว่า เจ้าฟ้ามงกุฎบ้าง ทูลกระหม่อมฟ้าใหญ่บ้าง แต่ก่อนนั้น) แล้วเจ้าจอมมารดากับพระยาพิพิธฤทธิเดช ก็ควรคนทั้งปวงจะรู้ว่าเป็นประธาน เป็นผู้ใหญ่ในพวกห้องวงศ์ญาติของพระยาพิพิธสมบัติสืบ ๆ มา ทั้งหญิงทั้งชายทั้งสิ้น ควรจะเป็นที่พึ่งที่นับถือของพวกญาติทุกคน และซึ่งพระยาพิพิธฤทธิเดช จัดแจงเก็บหญิงเด็ก ๆ เป็นบุตรหลานนับเนื่องในเครือญาติ ส่งเข้าถวายตัวให้ทำราชการอยู่ในพระบรมมหาราชวังทั้งนี้ ก็จะทำด้วยคิดว่าตัวเป็นผู้ใหญ่ในวงศ์ญาติ จะจัดแจงให้บุตรหลานเข้ามาทำราชการอยู่ให้ล้นหนาผาซ่างกับเจ้าจอมมารดาผู้น้อง แลพระองค์เจ้าผู้หลาน ให้สมควรเป็นเกียรติยศ และจะให้บิดาของหญิงเด็ก ๆ พวกนั้นได้มีหน้าแลบรรดาศักดิ์ว่ามีบุตรทำราชการอยู่ในพระบรมมหาราชวัง ความคิดของบิดามารดาหญิงเด็กเหล่านั้น เป็นคนนอกกรุง ไม่รู้ว่าอะไรจะงามไม่งาม จะเป็นคุณเป็นโทษ ความคิดเหมือนคนเสียจริต จะเอาเป็นประมาณไม่ได้พระยาพิพิธฤทธิเดชจะคิดดังนี้ จึงกดขี่ข่มเหงเอาตามใจตัว ด้วยคิดว่าตัวเป็นผู้ใหญ่ในวงศ์ญาติ รู้จักชี้ชั่ว งามไม่งาม มิใช่จะไปข่มเหงจุดลากผู้อื่น ซึ่งไม่ได้เป็นญาติเป็นข้าเจ้าบ่าวนายอื่นมา จะเห็นว่าเป็นผิดไม่ได้

อนึ่ง การที่พระยาพิพิธฤทธิเดช เกาะครองกดขี่เร่งรัดเอาตัวหญิงเด็ก ๆ ในเครือญาติถวายเข้ามาในหลวงคั่งนี้ ถ้าท่านทั้งหลายทั้งปวงรู้ว่าพระยาพิพิธฤทธิเดช ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาอยู่ในพระนามพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (คือเจ้าฟ้ามงกุฎนั้นแล้ว) การที่ควรจะเห็นว่าเป็นอันเหมือนชนทรายเข้าวัด มิใช่เกาะครองเร่งรัดลงเอาเบี้ยหยเงินทองอะไร หรือจะเอาไปถวายเจ้าอื่นนายอื่น ประจบประแจงผู้ใดก็ทำไม่ ไม่ควรจะเอาโทษ ไม่ควรจะให้มีเบี้ยปรับให้แก่ผู้กล่าวโทษนั้นเลย อนึ่ง การในพระบรมมหาราชวังแต่ก่อนหญิงคนใดบิดามารดาหรือญาติพี่น้องนำมาถวายตัวให้ทำราชการ ได้เป็นเจ้าจอมหรือพนักงานใด ๆ หรือเป็นละคร เป็นมโหรี โดยอย่างต่ำเป็นจำ แลทนายเรือนพวกโขน รับราชการอยู่ในพระบรมมหาราชวังแล้วก็ไปออกไม่ได้ ถ้าจะคิดออกนอกราชการต้องทำมารยาเป็นอุบาย ว่าป่วยเป็นโรคเรื้อน

มะเร็ง แลเป็นโรคต่าง ๆ หรือเสียชีวิตเป็นผู้ร้ายเป็นการเท็จ ๆ ไม่จริงดังนั้นก็มิบัง ลางที่
 คิดเคินเสียนายหน้า ให้เจ้าจอมคุณข้างในกราบบังคมทูลพระกรุณาขอบ้าง จึงออกนอกราชการได้
 แลในแผ่นดินปัจจุบันนี้ทรงรักษายุติธรรม แลก็ได้ให้หมายประกาศไว้ว่า ผู้ใดนำบุตรหญิงมาถวายตัว
 ให้ทำราชการอยู่ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อหญิงนั้นจะออกนอกราชการ ถ้ากราบบังคมทูล
 พระกรุณาตามเหตุที่เป็นจริง ๆ ตรง ๆ ไม่มีมารยาแล้วก็ไม่ได้ทรงรังเกียจ โปรดให้ออกตาม
 ใจง่าย ๆ ไม่ให้ต้องเสียเงินเสียทองสิ่งใด ถึงเงินทองซึ่งพระราชทานให้มากนักน้อยเท่าใด ก็ไม่
 ขำระเอาคืน แต่ได้พระราชทานให้หญิงออกนอกราชการไปอยู่ตามใจมีมากหลายรายมาแล้ว แล
 มารดาหญิงจะขอเอาบุตรไป ก็ชอบแต่จะบอกกล่าวให้เจ้าจอม หรือท้าวนางข้างในช่วยกราบ
 บังคมทูลพระกรุณาขอ หรือมารดาหญิงแลตัวหญิงควรจะร้องถวายฎีกา แต่ในพระบรมมหาราชวัง
 มารดาหญิงก็ไม่ทำดังนั้น ไปเคินเห็นทนายหน้าให้ต้องเสียพัสดุของเงิน แลเก็บเอาความข้าง
 ในใส่ในเรื่องราวไปร้องถวายฎีกาหน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ ให้เป็นที่เสื่อมเสียพระเกียรติยศ
 ไปดังนี้ มารดาหญิงแลผู้แนะนำทำเรื่องราวมีความผิดอยู่ อนึ่งหัวเมืองบักซ์ได้ฝ่ายเหนือ ทุกวันนี้
 พระบรมวงศานุวงศ์แลข้าราชการชั้นลงไปมาอยู่ไม่ขาด ครั้นจะไม่ประกาศชี้แจงการให้ทราบไว้
 กลัวเกลือกข้าราชการ แลผู้สำเร็จราชการเมืองกรมการจะไปทำข่มเหงลูกเอาบุตรหลานสาว
 ราษฎรมาเป็นภรรยา หรือเกาะบิดามารดามาจำเร่งเอาบุตรหลานนำไปถวายเจ้านาย ผู้มีวาสนา
 ที่แข็งแรงแห่งอื่นนอกจากในหลวง ทำให้ราษฎรได้ความเดือดร้อนต่าง ๆ ดังนั้นก็จะให้มีโทษ
 ตามโทษานุโทษ ถ้านำเข้ามาถวายในหลวงโดยแท้แห่งเดียว เป็นอันหาโทษมิได้ อนึ่ง ผู้หญิง
 บ้านนอกชอกนาเป็นลูกเล็กไพร่หลวงไพร่สมทาสขุนนางในหลวงไม่เอาเป็นเมียดอก เกลือกจะมี
 ลูกออกมาจะเสียเกียรติยศ แต่เมื่อผู้นำเอาหญิงงาม ๆ มาให้ก็ดีใจอยู่ด้วยจะให้มิภักดีศัพท์เล่าลือ
 ว่า ยังไม่ชราภาพนัก จึงมีผู้หาเมียให้เท่านั้นดอกจึงรับไว้ แลให้หัดเป็นละคอนบ้าง มโหรีบ้าง
 เล่นการต่าง ๆ ไปโดยสมควร จะได้ทำหม่นหมองในคนต่ำ ๆ เลว ๆ นั้นหามิได้ ถ้าบิดามารดา
 มาร้องจะขอตัวคืนไป หรือตัวร้องจะออกเองก็ไปง่าย ๆ ดี ๆ ผู้หญิงนั้นก็บริสุทธิ์อยู่ไม่เสร้างมอง
 ถ้าบิดามารดาว่ามีผู้เร่งรัดเกาะครองจึงต้องยอมให้บุตรมา ถ้ามีความร้องทุกข์ดังนี้ ในหลวงก็
 จะทำขวัญให้ได้ แต่ถ้าแม้ผู้หญิงไปตกอยู่ที่อื่นบิดามารดามาร้องแก่ในหลวง ลางรายก็จะเร่งให้
 คืนให้ได้ ลางรายก็จะเร่งเอาตัวให้ไม่ได้ ถ้าไม่ได้จะปรับให้ผู้ชักนำเสียค่าตัวคนตามเกษียณอายุ
 ห้าต่อบ้าง หกบ้าง เป็นเงิน 3 ชั่งบ้าง 3 ชั่ง 12 ตำลึงบ้าง ถ้าบิดามารดาร้องว่าต้องเกาะ
 ครองจองจำ ก็จะชำระปรับผู้เกาะครองจองจำโดยสถานละเมิดข่มเหงคนอันหาผิดมิได้นั้นตาม

ฐานานุศักดิ์ ว่าทั้งนี้ว่าด้วยการให้ข้าวให้เหลือให้เรือให้พาย สอดคล้องแก่ผู้อื่นนอกจากในหลวง ถ้าทำเพื่อในหลวงแต่ไม่ใช่ที่อื่น เหมือนพระยาพิพิธฤทธิเดชแล้วเป็นอันทำด้วยจะให้คนอื่นขนทรายเข้าวัด ถึงทำเขาผิดในหลวงจะรับทำขวัญให้ ไม่ให้เสียอะไร เว้นไว้แต่किनัก คือเขียนถึง 100 ถึง 50 หรือทำให้เขาสัมตาก็ดี จึงจะต้องมีโทษบ้าง เพื่อไม่เป็นเยี่ยงอย่างต่อไป ประกาศ มา ณ วัน คำ ปีมะเมีย สัมฤทธิศก

ภาคผนวก ข

ประกาศพระราชทานอนุญาตให้ข้าราชการฝ่ายใน

ทูลลาออกนอกราชการได้

วันเสาร์ เดือน 10 ขึ้น 15 ค่ำ ปีกุนเบญจศก

สมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร พระจอมเกล้าเจ้าแผ่นดินสยามซึ่งเปนพระเจ้าแผ่นดิน
ที่ 4 ในพระบรมราชวงศ์นี้ ขอทูลเกล้าฯ ประกาศแก่ข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายใน และผู้รักษาเมืองกรม
การหัวเมืองบางเมืองผู้ใด ๆ บรรดาที่มีบุตรหญิงแลหลานแลญาติเปนหญิง เด็กแลรุ่นแลสาวมา
ถวายตัวทำราชการอยู่ในพระบรมมหาราชวังนี้ทั้งปวง ให้ทราบความเป็นจริง บัดนี้ผู้หญิงที่มา
ถวายตัวทำราชการในพระบรมมหาราชวังนี้ ตั้งแต่ปีกุนตรีศกมาจนถึงปีกุนเบญจศกนี้มากมายหลาย
คนขึ้นเหลือใช้ เหลือสอย จนข้าพเจ้าจำหน้าก็ไม่ได้จำชื่อไม่ได้โดยมาก จนถึงเดี๋ยวก็ยังมีผู้ถวาย
ตัวมากขึ้นทุกปี จนเด็กอายุ 5 ขวบ 6 ขวบขึ้นไปก็ถวายตัว ที่เป็นที่อยู่ในวังยึดเยียดแน่นนั้นกัน
เย้าเรือนไม่ใคร่จะพอ เมื่อผู้ใดมาถวายตัวอยู่ใหม่ ถ้าเป็นเด็กก็มีเบี้ยหวัด 3 ตำลึง 4 ตำลึง
5 ตำลึง 6 ตำลึง 7 ตำลึงในปีแรกตามยศของบิดา ปีต่อ ๆ มาเบี้ยหวัดก็ทวีมากขึ้นไปถึง
8 ตำลึง 10 ตำลึง 12 ตำลึง 15 ตำลึง ตามที่มีฝีมือเด่นรำแลเหตุอื่น ๆ ในที่โกนจุกแล้วเปน
สาวแล้วเบี้ยหวัด 10 ตำลึง 12 ตำลึง 15 ตำลึงเปนอย่างน้อยอย่างเลว ชั่ง 1 ชั่ง 5 ตำลึง
ชั่ง 10 ตำลึง เปนพื้นทั่วไปโดยมาก ถ้าจะคิดเปนเบี้ยหวัดของพวกถวายตัวใหม่มีใช้ค้างมาแต่
แผ่นดินเก่า ที่แจกอยู่ในปัจจุบันจตุศกปีกุนเบญจศกนี้เงินกว่า 500 ชั่งเศษแล้ว ก็ผู้ที่ข้าพเจ้าได้
ใช้สอยอยู่นั้นก็น้อยตัว เพราะการงานมีก็มากยากที่จะจำหน้าจำชื่อได้ ใครใกล้เคียงคุ้นเคยก็ใช้
ผู้นั้นไป ก็เมื่อต้องแจกเบี้ยหวัดแก่บุตรหลานท่านทั้งหลายทั้งปวงอยู่ทุกปีดังนี้ข้าพเจ้าก็ไม่เสียใจ
เสียคายเงินดอก นี้ก็ว่าเพิ่มเบี้ยหวัดให้ท่านทั้งหลายทั้งปวงที่มีความจงรักภักดี เปนอันช่วยเลี้ยง
บุตรเลี้ยงหลานท่าน เมื่อท่านไม่ให้บุตรหลานท่านเข้ามาอยู่ในวัง ท่านก็ต้องเสียเงินเปนเครื่อง
เลี้ยงบุตรเลี้ยงหลาน เมื่อให้เข้ามาอยู่ในวังข้าพเจ้าก็ช่วยเข้าข้างไม่ว่าไรดอก แต่เดี๋ยวนี้
ข้าพเจ้าวิตกว่าผู้หญิงเปนอันมากมาต้องกักต้องขังอยู่ยึดเยียดเบียดเสียดกัน ก็ไม่ต้องการเปลือง
อายุผู้หญิงเหล่านั้นไป แลเป็นที่ให้คนที่ไม่รู้จักผิดชอบต้นลึกหนาบางเห็นไปว่า ใจข้าพเจ้าละโมภโลก

ในสัตรีมากทวงกันกักขังไว้ ความจริงไม่เป็นคังนั้น ข้าพเจ้าเป็นผู้รู้ประมาณรู้เวลาว่าราชการ
แลบำเพ็ญการกุศลสวดมนต์ภาวนา จะเพลิกเพลินไปด้วยสัตรีไม่มีเวลาก้ทามีได้ ก็เมื่อท่านผู้ใด
รังเกียจการในพระราชวังว่าจะให้บุตรหลานท่านเข้ามาทำราชการอยู่ข้างในวัง กลัวจะมีเหตุนั้น ๆ
ซึ่งไม่เป็นที่ขอบใจท่านต่าง ๆ คังท่านจะคิดเห็นไปนั้นข้าพเจ้าก็เห็นด้วยทุกอย่าง ว่าควรที่จะ
รังเกียจอยู่แล้ว ถ้าท่านผู้ใดมีบุตรหลานเป็นหญิงจะไม่เข้ามาทำราชการในวังเพราะรังเกียจนั้น ๆ
ข้าพเจ้าก็ไม่มีคณน้อยใจเลย ก็ท่านผู้ใดให้บุตรหลานเข้าทำราชการอยู่ในวัง ข้าพเจ้าเข้าใจว่า
ท่านทั้งหลายยอมบุตรหลานมาให้ข้าพเจ้าเลือกให้เป็นละครตัวเอกนางเอกแลการอื่น ๆ การที่ยอม
ให้ข้าพเจ้าเลือกเพียงเท่านั้น ก็เป็นบุญคุณของท่านทั้งหลายทั้งปวงมีอยู่แก่ข้าพเจ้ามากอยู่แล้ว
ก็บัดนี้ข้าพเจ้าคิดจะเปลื้องความลำบากที่ผู้หญิงเป็นอันมากมาต้องยัดเยียดเบียดเสียดกันอยู่เปลื้อง
อายุไป แลมาต้องเป็นสูง ๆ ต่ำ ๆ คำ ๆ ชาว ๆ ประปนอยู่กับบุตรหลานของผู้ที่ท่านจะพึงคิดว่า
ต่ำศักดิ์กว่าตัวท่าน เป็นการรำคานใจท่านอยู่ อนึ่งจะใคร่เปลื้องการสำคัญของคนบางจำพวก ซึ่ง
จะพึงคิดว่าข้าพเจ้ามีความละโมภโกลาในสัตรีทวงแทนไว้มากไม่ให้ใคร ข้าพเจ้าอยากจะใคร่ปลด
ปลະสละเสียให้บางเบาไป จะหวงไว้แต่ที่มีบุตรชายบุตรหญิงด้วยข้าพเจ้า แลที่ไม่มีบุตรก็แต่ที่
ข้าพเจ้าได้เลี้ยงให้มีเครื่องยศ แลเบี้ยหวัดตั้งแต่ 200 บาทขึ้นไป นอกนั้นข้าพเจ้าอยากจะใคร่
ให้ไปทำตามปรารถนา แลตามขอบใจของบิดามารดาหญิงพวกนั้น อนึ่งเจ้านายพี่น้องของข้าพเจ้า
ซิดห่างทั้งปวงต่าง ๆ ตลอดจนไปจนหม่อมเจ้าบางองค์ได้มีคุณูปการแก่ข้าพเจ้าอยู่ก็มีเป็นอันมาก
ถึงในพวกมิใช่เจ้านาย ก็เป็นขุนนางตั้งแต่เสนาบดีลงไป จนถึงบุตรหลานของท่านผู้หลักผู้ใหญ่ซึ่ง
เป็นมหาดเล็กอยู่ บางท่านบางนายก็เป็นญาติกับข้าพเจ้าก็มี ถึงไม่เป็นญาติข้าพเจ้ารักคังญาติก็มี
คิดไปถ้ายหนึ่ง ข้าพเจ้าอยากจะใคร่จัดให้สมควร คือจะยกให้ไปทำราชการในพระบวรราชวัง
บ้าง ให้ไปอยู่วังเจ้าต่างกรมแลเจ้ายังไม่ได้ตั้งกรมที่ได้ราชการบ้าง ยกไปให้อยู่กับขุนนาง
ผู้ใหญ่ที่มีความชอบสมควรใช้สอยบ้าง แลจัดแจงแต่งให้อยู่ด้วยกับหม่อมเจ้าแลข้าราชการตลอดลง
ไปจนมหาดเล็กที่ได้ราชการบ้าง ท่านทั้งหลายทั้งปวงจะได้ช่วยกันเลี้ยง ท่านผู้ใดสัตว์ชื่อเชื่อถือ
ใจจริงข้าพเจ้าในที่วามนี้ ไม่กระดาหน้าตามตำราเก่า รับไปตามข้าพเจ้าให้ก็จะได้มีความยินดี
การก็จะได้ปรากฏเป็นยศแก่ข้าพเจ้า ว่าบุญคุณแผ่แผ่แก่ท่านทั้งหลายทั้งปวงไม่หวงสัตรีไว้ ข้าพเจ้า
จะหาคังนี้ด้วยอำนาจเป็นเจ้าแผ่นดินก็จะทำได้ แต่ถ้าทำคังนั้นก็จะเป็นที่ท่านทั้งหลายทั้งปวงผู้เป็น
บิดามารดา แลญาติของหญิงเหล่านั้น จะคิดจะว่าไปว่าข้าพเจ้าสำคัญบุตรหลาน แลญาติของท่าน
ซึ่งท่านทั้งหลายสวามีภักดีมาถวายตัวนั้นเป็นคังชลยตีทมาได้ ก็ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจะหาคังว่า

ก่อนไม่ได้ ข้าพเจ้าเกรงใจท่านผู้พามาหนัก ต้องหาฤกษ์แก่ท่านทั้งหลายทั้งปวงก่อน ท่านทั้งปวง
จงรู้ดังคำประกาศนี้เถิด

ท่านทั้งปวงก็ย่อมรู้อยู่แล้ว การในวังเป็นอย่างไร บัดนี้ข้าพเจ้าทำคำประกาศยอมมา
บุตรหลานแลญาติของท่านผู้ใดที่เป็นหญิงสาวหญิงรุ่น ไม่ได้เบี้ยหวัดถึง 200 บาท แลมิใช่ผู้ที่มี
สารกรมชายตัวเป็นทาสฤกษ์เงินเป็นหนี้ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้ายอมคืนให้ตามใจบิดามารดา
แลญาติที่พามาถวาย จงมารับกลับคืนไปให้มีผิวภาวะถวายในเจ้านายใด ๆ ถวายยกให้ขุนนาง
ผู้ใหญ่ผู้น้อยก็ตามแต่ใจของท่าน ข้าพเจ้าไม่คิดเทียบน้อยใจอันใด ข้าพเจ้ายอมคืนให้โดยสะดวก
แลจะไม่กระดากหน้าแก่ผู้ที่ได้ไปนั้นเลย

ตั้งแต่ปีกุนตรีศก จนถึงปีกุนเบญจศกนี้ ผู้หญิงที่เป็นเมียข้าพเจ้าอยู่ก่อนลาออกไปมีผิว
อยู่ข้างนอกก็หลายคน ผิวของหญิงเหล่านั้นกับข้าพเจ้าก็ตีกันหมด ไม่ได้ซัดเคื่องกระดากกระเดื่อง
กับใคร คนที่เป็นเมียข้าพเจ้าอยู่ก่อนบางคนมีผิวใหม่แล้วกลับมาหา ข้าพเจ้าก็พุดจาด้วยคืออยู่
การเป็นอย่างอยู่แล้ว เมื่อประกาศแล้วดังนี้ ถ้าบิดามารดาแลญาติไม่สมัครรับไป จะให้หญิงเหล่านี้นั้น
ทำราชการในวังนี้ต่อไป ก็จะต้องให้เป็นพนักงานทำกรณนั้น ๆ ถาเป็นทหารมโหรีแลอื่น ๆ
ก็เบี้ยหวัดตามตำแหน่งพนักงานนั้น ชั่ง 1 บ้าง ชั่ง 5 ตำลึงบ้าง ชั่ง 10 ตำลึงบ้าง ก็จะทำให้
เสมอไปตามการหนักเบา เมื่อบอกออกเมื่อไรก็จะให้ออก แต่ที่เด็ก ๆ นั้นที่เป็นตัวละครสำคัญ ๆ
คือพระเอกนางเอกขอไว้ก่อน พอได้เล่นรับแขกบ้านแขกเมืองไป ถาจะกลับไปไว้บ้านก็ได้ เมื่อ
มีงานละครฤกษ์แห่งอันใดบอกขอแรงมาช่วยก็ได้ เพราะยังเป็นเด็กอยู่ไม่ควรจะมีเจ้าของ

แต่บุตรพระยาว่าเรอกก็พวกหนึ่ง บุตรพระยาบุรุษยรัตน์พวกหนึ่ง เป็นบุตรบ่าวเดิม
ของข้าพเจ้า ได้เป็นเจ้าของแผ่นดินก็ดี ไม่เป็นเจ้าแผ่นดินแต่ไม่บวชอยู่ก็ดี คนพวกนี้ข้าพเจ้าเชื่อ
ว่าบิดาของพวกนั้นคงให้อยู่กับข้าพเจ้าผู้เดียวไม่ให้ใคร เพราะฉะนั้น บัดนี้ข้าพเจ้าไม่ยอมให้ใคร
ใครอย่างจู้โจมล่วงเกินคิดอ่านอย่างไรเข้ามา

สตรีที่มีบุตรกับข้าพเจ้า ที่เบี้ยหวัดไม่ถึง 200 บาทเมื่ออยู่บ้าง แต่ถ้าบุตรยังอยู่ข้าพเจ้า
ไม่ยอมให้ใคร ที่เบี้ยหวัด 200 บาทขึ้นไป บุตรมีก็ดีไม่มีก็ดีข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรที่ท่านผู้เป็น
บิดามารดาแลญาติจะว่าข้าพเจ้าเลี้ยงไม่ดี ข้าพเจ้าจึงว่าตัดได้ว่าไม่ให้ใคร ก็ถ้าแผ่นดินเหล่านั้น
ที่ไม่มีบุตร ข้าพเจ้าลดเบี้ยหวัดเสียไม่ถึง 200 บาทเมื่อใด ท่านจงเข้าใจว่าเป็นอันคืนให้ท่าน
เมื่อนั้นเถิด ก็ในที่นอกจากคนที่ข้าพเจ้าว่ากันไว้ดังนี้แล้ว ใครชอบใจจะใคร่ได้ก็จงไปว่ากล่าวสู่

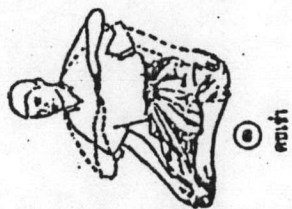
ผู้ขอต่อบิตามารดาเขาเถิด ข้าพเจ้าไม่ว่า ผู้อ่านคำประกาศนี้พิจารณาความให้เข้าใจ อย่าพาล
โลกำประกาศโจมมาเกี่ยวพานเบี้ยหวัด 400 บาทเขา

ประกาศมาณวันเสาร์ เดือน 10 ขึ้น 14 ค่ำ ปีกุนเบญจศก สักราช 1225
เป็นวันที่ 4517 ในรัชกาลปัตยุบันนี้

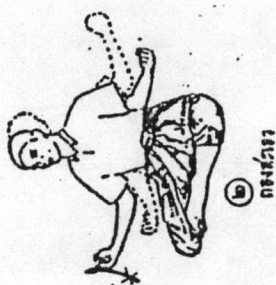

ภาคผนวก ค

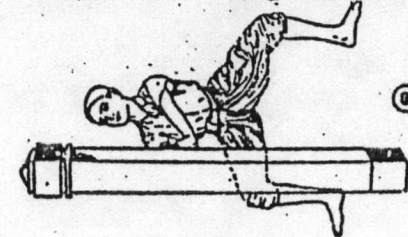
วิธีฝึกหัด โขนแบบองค์

ศรท่า

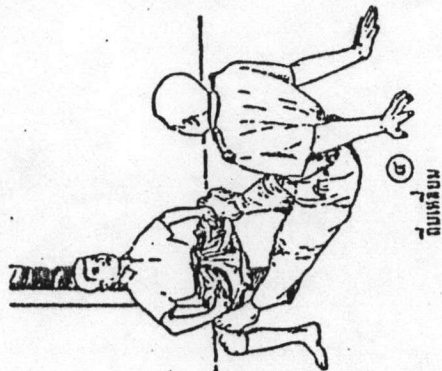
ศรท่าขวา

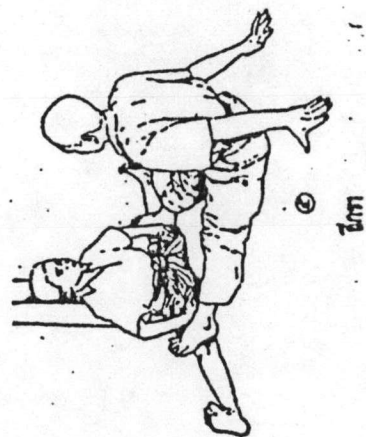
ศรท่า

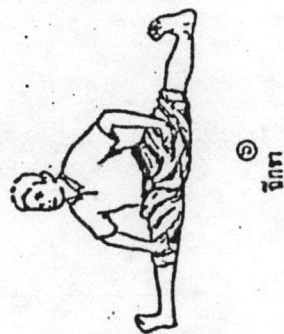
ศรท่า

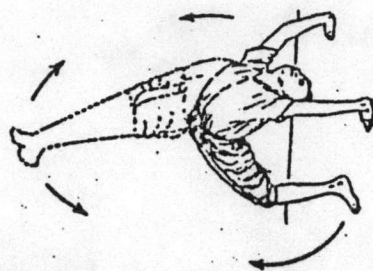
ศรท่า

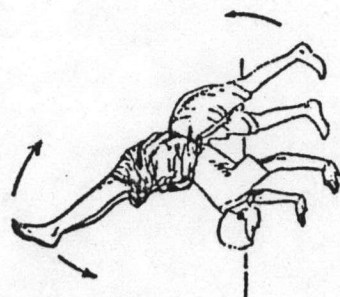
ศรท่า

ศรท่า

ศรท่า

ศรท่า

ภาคผนวก ง

ระเบียบการ

ของ

โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์

หมวดที่ 1

ข้อความทั่วไป

1. โรงเรียนนี้ ชื่อ "โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์" เป็นโรงเรียนวิสามัญศึกษา อยู่ในความควบคุมของอธิบดีกรมศิลปากร มีกรรมการที่ปรึกษาและมีผู้อุปถัมภ์ ซึ่งกระทรวง ธรรมการจะได้ เชิญและแต่งตั้งโดยคำสั่งของรัฐมนตรี
2. โรงเรียนนี้จะได้ดำเนินการให้บรรลุผลตามความมุ่งหมาย 3 ประการต่อไปนี้ คือ
  - 2.1 เพื่อผดุงรักษาศิลปของชาติไทยในทางนาฏศาสตร์และดุริยางคศาสตร์และ ดัดแปลงปรับปรุงการแสดงละครไทยให้ต้องตามสมัยนิยม
  - 2.2 เพื่อให้ผู้แสดงละครและดนตรีไทยได้รับการศึกษาทางภาษาศาสตร์และ ความรู้ทั่วไป สำหรับให้การแสดงละครเป็นเครื่องช่วยบำรุงการศึกษาและศีลธรรมของประชาชน
  - 2.3 เพื่อช่วยให้ผู้ทรงความรู้ในทาง นาฏศาสตร์และดุริยางคศาสตร์ของไทย ได้มีอาชีพอันประกอบด้วยเกียรติคุณควรได้รับความยกย่อง เชิดชูอย่างที่เป็นอยู่นานาประเทศ ไม่ให้ ได้รับความดูหมิ่นหรือรังเกียจอย่างที่เป็นมาในเมืองเราแต่ก่อน ๆ
3. ที่ตั้งของโรงเรียนนี้อยู่ในพระราชวังบวรซึ่งเป็น เขตพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและ ใช้พระที่นั่ง 3 หลัง คือ 1. พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ 2. พระที่นั่งบวรปริวรรต และ 3. พระที่นั่งสาโรชรัตนประพาส เป็นที่ทำการสอน

4. การเรียนในโรงเรียนนี้ จะได้แบ่งเป็นชั้นประถม 4 ชั้น และมัธยม 8 ชั้น
5. วันเปิดปิดและการแบ่งภาคเวลาเรียนของโรงเรียนนี้ ให้เป็นไปตามอย่าง

โรงเรียนทั่วไปของกรมศึกษาธิการทุกประการ

6. โรงเรียนนี้จะแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 ประเภท คือ
  - 6.1 นักเรียนในอุปถัมภ์
  - 6.2 นักเรียนสามัญ
  - 6.3 นักเรียนพิเศษ
  - 6.4 นักเรียนอบรม

หมวดที่ 2

ว่าด้วยนักเรียนในอุปถัมภ์

7. นักเรียนในอุปถัมภ์ได้แก่ นักเรียนที่เข้าอยู่ในอุปการะของโรงเรียนโดยมุ่งหมายจะดำเนินอาชีพในทางละครและดนตรีอย่างแท้จริง นักเรียนประเภทนี้ต้องมีสัญชาติเป็นไทย และแบ่งออกเป็นสองพวกคือ นักเรียนในสมณูปถัมภ์และนักเรียนในภาคีอุปถัมภ์
8. นักเรียนในสมณูปถัมภ์ ได้แก่ นักเรียนซึ่งโรงเรียนรับเลี้ยงดูและให้เล่าเรียนพร้อมทั้งเครื่องอุปกรณ์ในการเรียน โดยมีต้องเสียเงิน แต่ต้องอยู่ในลักษณะดังต่อไปนี้
  - 8.1 มีอายุไม่ต่ำกว่า 8 ขวบบริบูรณ์ และไม่เกินกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ถ้าหากมีอายุตั้งแต่ 12 ขวบขึ้นไป โรงเรียนจะรับไว้ต่อเมื่อนักเรียนมีความรู้เป็นพื้นในทางรำหรือดนตรีมาแล้วพอสมควร
  - 8.2 มีใบตรวจของแพทย์มาแสดงว่ามีอนามัยดี
  - 8.3 มีร่างกาย และลักษณะนิสัยอันเห็นได้ว่าควรแก่อาชีพในทางนาฏดุริยางค์
  - 8.4 บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องมาทำสัญญาว่าจะให้อยู่ในบังคับของโรงเรียนทุกประการ
  - 8.5 เมื่อเสร็จการเรียนแล้ว ต้องทำงานให้แก่โรงเรียนเป็นเวลาเท่ากับเวลาเท่ากับเวลาที่ได้รับความอุปถัมภ์ของโรงเรียน แต่ต้องไม่น้อยกว่า 5 ปี
  - 8.6 ถ้าเรียนไม่สำเร็จตามหลักสูตรที่โรงเรียนกำหนดให้ โดยบิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ออกจากโรงเรียน หรือโดยนักเรียนบิดพลั่วออกไปจากโรงเรียนเองก็ดี หรือโดย

กระทำผิดร้ายแรง จนโรงเรียนต้องไล่ออกก็ตี หรือเรียนสำเร็จตามที่โรงเรียนกำหนดให้แล้วไม่ทำงานให้แก่โรงเรียนครบถ้วนตามที่กล่าวไว้ในข้อ 8.5 ก็ตี บิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือตัวนักเรียนนั้นเองต้องจ่ายเงินให้แก่โรงเรียนโดยคิดอัตราเดือนละ 20 บาท นับแต่เวลาที่นักเรียนได้เข้ามาอยู่ในสมบุรณ์อุปถัมภ์ จนถึงเวลาที่จ่ายเงิน

8.7 ถ้าโดยเหตุแห่งอนามัย หรือโดยการเรียนไม่ดี หรือโดยเหตุหนึ่งโรงเรียนไม่ปรารถนารับนักเรียนไว้ในสมบุรณ์อุปถัมภ์ต่อไป ผู้ทำสัญญาต้องรับนักเรียนคืนไปโดยไม่มีสิทธิโต้แย้ง

9. นักเรียนในภาคอุปถัมภ์ ได้แก่ นักเรียนที่โรงเรียนอนุญาตให้ศึกษาวิชา โดยไม่ต้องเสียค่าเรียน แต่ต้องอยู่ในลักษณะดังต่อไปนี้

9.1 มีอายุไม่ต่ำกว่า 10 ปีบริบูรณ์ ไม่เกินกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ซึ่งมีความรู้ในทางรำหรือทางดนตรีมาแล้ว

9.2 มีใบตรวจของแพทย์ มาแสดงว่ามีอนามัยดี

9.3 เมื่อเสร็จการเรียนแล้ว ต้องทำงานให้แก่โรงเรียนเป็นเวลาเท่ากับเวลาที่ได้รับความอุปถัมภ์ของโรงเรียน แต่ไม่เกินกว่า 5 ปี

9.4 ถ้าเรียนไม่สำเร็จตามหลักสูตรที่โรงเรียนกำหนดให้ โดยบิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ออกจากโรงเรียน หรือโดยนักเรียนบิดพริ้วออกไปจากโรงเรียนเองก็ตี หรือโดยกระทำผิดร้ายแรงจนโรงเรียนต้องไล่ออกก็ตี หรือเรียนสำเร็จตามที่โรงเรียนกำหนดให้แล้ว แต่ไม่ทำงานให้แก่โรงเรียนครบถ้วนตามที่กล่าวไว้ในข้อ 9.3 ก็ตี บิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือตัวนักเรียนนั้นเองต้องเสียค่าเล่าเรียนโดยคิดอัตราเดือนละ 4 บาท นับแต่เวลาที่นักเรียนได้เข้ามาอยู่ในภาคอุปถัมภ์จนถึงเวลาที่จ่ายเงิน

9.5 โรงเรียนถือสิทธิที่จะปลดนักเรียนในภาคอุปถัมภ์ออกจากความอุปถัมภ์ได้ทุกเมื่อ

10. นักเรียนในอุปถัมภ์นี้ โรงเรียนอาจคัดเลือกให้บางคนเรียนเต็มหลักสูตร และบางคนเรียนลัดเฉพาะวิชาสามัญ ได้ตามที่โรงเรียนเห็นสมควร

หมวดที่ 3

ว่าด้วยนักเรียนสามัญ

11. นักเรียนสามัญได้แก่ นักเรียนที่สมัครเข้ามาเรียนโดยเสียค่าเล่าเรียนและเมื่อเรียนสำเร็จแล้ว ถ้ามีความปรารถนาจะทำงานในโรงเรียน โรงเรียนก็จะการบรรจุให้ตำแหน่งเงินเดือนเท่าที่จะบรรจุได้

12. นักเรียนสามัญต้องเรียนเต็มตามหลักสูตรโดยไม่มีการเรียนลัก

13. นักเรียนสามัญ ถ้ากำลังเป็นนักเรียนในโรงเรียนอื่นอยู่ในชั้นใดจะมาเรียนต่อในโรงเรียนนี้ ก็ให้เข้าชั้นได้เท่าที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่จากมาแต่นักเรียนซึ่งเรียน สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ 7 ของโรงเรียนอื่น จะมาเข้าชั้นมัธยมปีที่ 8 ของโรงเรียนนี้ได้แต่จะเพาะเมื่อมีความรู้ทางละครและดนตรีเป็นพื้นมาแล้ว อย่างน้อยให้รำเพลงซ้ำเพลงเร็วได้ หรือเล่นดนตรีเครื่องใดเครื่องหนึ่งได้อย่างน้อย 10 เพลง ซึ่งโรงเรียนจะได้สอบความรู้ก่อนรับเข้าเป็นนักเรียน

14. นักเรียนสามัญไม่มีข้อบังคับให้ต้องทำงานให้แก่โรงเรียน แต่โรงเรียนก็จะให้คะแนนพิเศษสำหรับการแสดงฝีมือ

15. ค่าเล่าเรียนสำหรับนักเรียนสามัญตั้งแต่ชั้นประถม ถึง มัธยมปีที่ 2 เก็บปีละ 20 บาท ตั้งแต่ชั้นมัธยมปีที่ 3 ขึ้นไปจนถึงมัธยมปีที่ 6 ปีละ 40 บาท สำหรับชั้นมัธยมปีที่ 7-8 ปีละ 60 บาท ถ้าอยู่ประจำในโรงเรียน เก็บค่าเช่าครั้งแรก 20 บาท ต่อไปเก็บค่าอยู่กินเดือนละ 15 บาท นักเรียนสามัญที่อยู่ประจำนั้น โรงเรียนจะรับแต่จะเพาะนักเรียนหญิง

หมวดที่ 4

ว่าด้วยนักเรียนพิเศษ

16. นักเรียนพิเศษ ได้แก่ นักเรียนที่สมัครเรียนจะเพาะวิชาใดวิชาหนึ่งในการดนตรีหรือนาฏศาสตร์ โรงเรียนคิดค่าสอนชั่วโมงละ 3 บาท ซึ่งอาจเรียนกันเป็นหมู่เพื่อแบ่งส่วนกันเสียค่าเรียนได้ แต่ในหมู่หนึ่ง ต้องมีจำนวนไม่เกิน 6 คน และเรียนวิชาอย่างเดียวกัน

17. ถ้าโรงเรียนไม่ต้องการรับนักเรียนคนหนึ่งคนใดเป็นนักเรียนพิเศษโรงเรียนอาจปฏิเสธได้โดยไม่ต้องแสดงเหตุผล

หมวดที่ 5

ว่าด้วยนักเรียนนอกรม

18. นักเรียนนอกรม ได้แก่ ครูหรือนักเรียนของโรงเรียนหนึ่งโรงเรียนใดซึ่งครูใหญ่ หรืออาจารย์ใหญ่ หรือกรรมการผู้ควบคุมโรงเรียนนั้น หรือกระทรวงกรรมการส่งมาอบรมวิชา วิทยาศาสตร์ หรือคุรียางคศาสตร์ในโรงเรียนนี้ โรงเรียนจะรับไว้เป็นนักเรียนนอกรม โดยต้อง เสียเงินค่ารับอบรมเดือนละ 6 บาท หลักสูตรการอบรมจะได้ประกาศรายละเอียดไว้เป็นส่วนหนึ่ง ต่างหากจากการระเบียบการนี้

หมวดที่ 6

ว่าด้วยการเรียนวิชาสามัญและการสอบไล่

19. วิชาภาษาไทย, ภาษาอังกฤษ, ภาษาฝรั่งเศส, คณิตศาสตร์, สุขวิทยาและ พลศึกษา ความรู้เรื่องเมืองไทย, ประวัติศาสตร์, จรรยา, จิตตวิทยา, การช่างฝีมือ เหล่านี้ จะต้องสอนให้นักเรียนได้รับความรู้เท่ากับในโรงเรียนสามัญแผนกภาษาตามหลักสูตรซึ่งจะได้ ประกาศรายละเอียดอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

20. วิชาต่อไปนี้ โรงเรียนจะต้องจัดการสอนเป็นพิเศษ คือ

20.1 ภาษาเขมร, ไทยต่าง ๆ, พม่า, มอญ, ญวน และมลายู ในปีแรก ๆ โรงเรียนจักเริ่มภาษาเขมรก่อน แล้วในปีหลัง ๆ จึงค่อยขยายการสอนออกไปถึงภาษาอื่น ๆ

20.2 จารีตประเพณีของไทยและนานาชาติ

20.3 มหกรรมของไทยและนานาชาติ

20.4 การศิลปากรของไทยและนานาชาติ

20.5 เทพนิยายและนิยายโบราณของไทยและนานาชาติ

20.6 โน้ตสากลดนตรี

20.7 การพูดและท่วงท่า

21. วิทยาศาสตร์ โรงเรียนนี้จะสอนครึ่งหนึ่งของหลักสูตรโรงเรียนสามัญ ตามหลักสูตร ซึ่งจะได้ประกาศรายละเอียดอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

22. ในการสอบวิชาตั้งแต่ต้นจนถึงมัธยมปีที่ 7 โรงเรียนนี้จะจัดการสอบเอง

23. ในการสอบวิชาชั้นมัธยมปีที่ 8 จะแบ่งสอบเป็นสองทาง คือ

23.1 วิชาวิทยาศาสตร์และคหกรรมศาสตร์ กับวิชา 7 อย่างที่กล่าวในข้อ 20 นั้น จะได้ตั้งกรรมการสอบเป็นเรื่อง ๆ ไป

23.1 วิชาสามัญทั้งหมด นักเรียนจะต้องไปเข้าสอบพร้อมกับนักเรียนของโรงเรียนทั้งหลาย ที่กรมศึกษาธิการเป็นผู้จัดการสอบ เว้นแต่วิทยาศาสตร์ไม่ต้องสอบ ให้ใช้คะแนนของวิทยาศาสตร์และคหกรรมศาสตร์แทนวิทยาศาสตร์

24. เมื่อนักเรียนสอบไล่ได้ทั้ง 2 ทางตามที่กล่าวในข้อ 23. นั้น จะได้รับประกาศนียบัตรอันเทียบความรู้เท่าประโยคมัธยมบริบูรณ์

3. นาฏศิลป์ชั้นสูง รับนักเรียนที่สำเร็จนาฏศิลป์ชั้นกลาง กำหนดเวลาเรียน 2 ปี เทียบเท่าประโยคक्रमมัธยม

การศึกษาวิชาสามัญกำหนดให้นักเรียนได้ศึกษาเล่าเรียนกันตลอดชั่วโมงในตอนเช้า

หลักสูตรศิลปศึกษา

ศิลปศึกษาของโรงเรียนนาฏศิลป์ ดำเนินการศึกษาทางศิลปทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี โดยแบ่งออกเป็น 5 สาขา คือ

1. นาฏศิลป์ไทย โขน របាំและละครรำ (รวมทั้งละครใน ละครนอก ละครคึกค้ำบรรพ์ และนาฏกรรมอื่น ๆ)
2. คุรียางค์ไทย ปี่พาทย์ เครื่องสาย และมโหรี ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
3. คีตศิลป์ไทย ขับร้องเพลง 3 ชั้น เพลงเถา เพลงตับ เพลงละคร ขับเสภา พากย์และบอกรบท ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
4. คุรียางค์สากล ผีกลโศตประสาธ บันทีกเสียงดนตรีที่ฟัง ขับร้อง ปฏิบัติ Piano และเครื่องดนตรีประจำวงคุรียางค์ซิมโฟนี ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
5. คีตศิลป์สากล ขับร้องเพลงเดี่ยว เพลงหมู่ ปฏิบัติ Piano ทฤษฎีและประวัติคุรียางค์สากล ภาษาต่างประเทศ ผีกลโศตประสาธ จิตวิทยา และสรีรศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะออกเสียง

ศิลปศึกษาทั้ง 5 สาขานี้ แบ่งชั้นและกำหนดจำนวนปีการศึกษาอนุโลมตามหลักสูตรสามัญศึกษา โดยจัดแบ่งศิลปสาขาเหล่านั้นเข้าบรรจุไว้เป็นประจำในปีการศึกษาทุกชั้น

นักเรียนนาฏศิลป์ชั้นต้นของโรงเรียนนี้ เลือกเรียนวิชาศิลปที่ตนต้องการ 1 วิชา ตลอด 6 ปี ตั้งแต่ต้นนาฏศิลป์ชั้นกลางขึ้นไป อนุญาตให้เลือกศึกษาศิลปได้คนละ 2 สาขา คือนักเรียนคนหนึ่งให้เลือกศึกษาศิลปเอกอย่าง 1 และศิลปโทอย่าง 1 แต่การเลือกนั้นต้องเป็นไปตามความมุ่งหมายของโรงเรียนด้วย แม้จะสมัครเรียนศิลปตามสาขาที่ตนเลือกแล้วก็ตาม นักเรียนทุกคนทุกสาขาจะต้องเข้าฝึกเสียง (Voice Training) หนักอ่านและขีดเขียนตัวโน้ต ซึ่งโรงเรียนกำหนดไว้เป็นหลักสูตรทั่วไปของโรงเรียนอีกด้วย

ศิลปศึกษาของนักเรียนโรงเรียนนาฏศิลป์ กำหนดให้เล่าเรียนฝึกหัดตลอดชั่วโมง
ในตอนบ่าย ซึ่งนักเรียนแต่ละพวกจะต้องแยกกันไปศึกษาและทำการฝึกหัดตามสาขาที่ตนเลือกเรียน

หลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นต้น

นาฏศิลป์ชั้นต้นนี้ กำหนดรับนักเรียนที่สอบไล่ได้ชั้นประโยคประถมศึกษาแล้ว เข้าเรียน
กำหนดเวลาเรียน 6 ปี โดยแบ่งชั้นเรียนออกเป็น 6 ชั้น คือ

1. นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 1
2. นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 2
3. นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 3
4. นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 4
5. นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 5
6. นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 6

ส่วนเวลาเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่งมี 33 ชั่วโมง เรียนเต็ม 5 วัน วันเสาร์เรียน
ครึ่งวัน และในปีหนึ่งมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 200 วัน หลักสูตรการศึกษาและเวลาเรียนมีดังนี้

ที่	วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบสัปดาห์						หมายเหตุ
		ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	ปีที่ 6	
1	หน้าที่พลเมืองและ ศีลธรรม	1	1	1	1	1	1	
2	ภาษาไทย	4	4	4	$5\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{2}$	
3	ภาษาอังกฤษ	4	4	4	$5\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{2}$	
4	คณิตศาสตร์	4	4	4	-	-	-	
5	ภูมิศาสตร์และ ประวัติศาสตร์	2	2	2	3	3	3	
6	สุขศึกษา	1	1	1	-	-	-	
7	วาดเขียน	1	1	1	1	1	1	
8	การฝีมือ	1	1	1	1	1	1	
9	ขับร้อง	1	1	1	1	1	1	
10	ทฤษฎีโน้ตสากล	2	2	2	2	2	2	
11	หลักวิชาศิลปะสาขา ต่าง ๆ	-	-	-	1	1	1	
12	ร้องโน้ต	1	1	1	1	1	1	
13	นาฏศิลป์ไทย							
14	ดุริยางค์ไทย							
15	คีตศิลป์ไทย	10	10	10	10	10	10	เลือกเรียน วิชาเดียว
16	ดุริยางค์สากล							
17	คีตศิลป์สากล							
18	ประชุม	1	1	1	1	1	1	
	รวม	33	33	33	33	33	33	

หลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง

นาฏศิลป์ชั้นกลางนี้ กำหนดรับนักเรียนที่สอบไล่ได้นาฏศิลป์ขั้นต้นแล้วเข้าเรียน กำหนดเวลาเรียน 3 ปี โดยแบ่งชั้นเรียนออกเป็น 3 ชั้น คือ

1. นาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 1
2. นาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 2
3. นาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 3

วิชาที่จะเรียนให้มีการศึกษาทั้งฝ่ายสามัญและฝ่ายศิลปะ อย่างละครึ่งในปีที่ 1-2 และให้หนักไปในทางวิชาครูในปีที่ 3

กำหนดเวลาเรียนเช่นเดียวกับนาฏศิลป์ขั้นต้น ส่วนหลักสูตรการศึกษาและเวลาเรียนมีดังนี้

ที่	วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่ง			หมายเหตุ
		ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	
1	จริยศึกษา	1	1	1	
2	ภาษาไทย	7	7	-	
3	ภาษาอังกฤษ	8	8	-	
4	วิชาครู	-	-	10	
5	วาดเขียน	1	1	1	
6	ทฤษฎีโน้ตสากล	2	2	2	
7	หลักนาฏศิลป์ทั่วไป	1	1	1	
8	ศิลปะอย่างเอก	6	6	11	
9	ศิลปะอย่างโท	6	6	6	
10	ประชุม	1	1	1	
รวม		33	33	33	

นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องส่งเสริมในการพาเที่ยวชมสถานที่สำคัญ ๆ การสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ฯลฯ

สำหรับการสอบไล่ ให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

หลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นสูง

นาฏศิลป์ชั้นสูงนี้ กำหนดรับนักเรียนที่สอบไล่ได้นาฏศิลป์ชั้นกลางแล้วเข้าเรียน กำหนดเวลาเรียน 2 ปี โดยแบ่งชั้นเรียนออกเป็น 2 ชั้น คือ

1. นาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 1
2. นาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 2

กำหนดเวลาเรียนเช่นเดียวกับนาฏศิลป์ชั้นต้น ส่วนกำหนดหลักสูตรการศึกษาและเวลาเรียนมีดังนี้

ที่	วิชา	จำนวนชั่วโมงที่ต้องเรียนในรอบสัปดาห์หนึ่ง	
		ปีที่ 1	ปีที่ 2
1	จริยศึกษา	1	1
2.	ภาษาไทย	4	4
3.	ภาษาอังกฤษ	6	6
4.	วิชาครู	5	5
5.	ศิลปะอย่างเอก	11	11
6.	ศิลปะอย่างโท	6	6
รวม		33	33

การสอบไล่ให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

ภาคผนวก จ

หลักสูตรการศึกษาของ โรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร
พ.ศ.2503

นาฏศิลป์ชั้นต้น กำหนด 6 ปี

ความมุ่งหมาย

หลักสูตรประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นต้น เป็นหลักสูตรการเรียนต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีกำหนด 6 ปี เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาสามัญตลอดถึง นาฏศิลป์ คีตศิลป์ และ ดุริยางคศิลป์ เพื่อที่จะออกไปประกอบอาชีพหรือการเตรียมตัวเข้าเรียนต่อในนาฏศิลป์ชั้นกลางและชั้นสูงต่อไป

เวลาเรียน

ในรอบสัปดาห์หนึ่งให้มีเวลาเรียน 30 ชั่วโมง

วิชาที่เรียนและอัตราเวลาเรียน

นาฏศิลป์ชั้นต้น ตอนต้น กำหนด 3 ปี และนาฏศิลป์ตอนปลาย กำหนด 3 ปี

1. ให้เป็นผู้มีความรู้ดีในทางนาฏศิลป์, คีตศิลป์, และดุริยางคศิลป์ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ
2. ให้เป็นผู้รู้จักผดุงรักษาและเผยแพร่ศิลปประจำชาติโดยการรู้จักเทคนิคของการสอนศิลป์ ตามแบบแผนเพื่อความเป็นศิลปินและครูศิลปิน
3. ให้เป็นผู้รู้จักคุณค่าของศิลป์และวิเคราะห์ส่วนสำคัญของศิลป์และสามารถนำไปใช้ให้เป็น
4. เพื่อให้มีความสามารถในการสอนศิลป์ทางด้านนาฏศิลป์, คีตศิลป์และดุริยางคศิลป์ ตามขั้นพัฒนาการทางศิลป์ของเด็ก
5. เพื่อให้มีความสามารถในการที่จะนำศิลป์ไปใช้ให้สัมพันธ์กับวิชาการต่าง ๆ ตามหลักสูตรแผนใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ

เวลาเรียน

ในรอบสัปดาห์หนึ่งให้มีเวลาเรียน 30 ชั่วโมง

วิชาที่เรียนและอัตราเวลาเรียน

นาฏศิลป์ชั้นกลาง กำหนด 3 ปี

นาฏศิลป์ชั้นกลาง กำหนด 3 ปี

หมวดวิชา	จำนวนชั่วโมง			หมายเหตุ
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	
<u>ภาคสามัญ</u> หมวดวิชาการ				
ศิลปป็นจริยศึกษา	1	1	1	
ภาษาไทย	8	8	2	
ภาษาอังกฤษ	6	6	2	
หมวดวิชาการการศึกษา				
(ภาคปฏิบัติและทฤษฎี)				
ก. หลักการศึกษาเบื้องต้น	-	-	-	ฝึกสอนวิชา
ข. ระเบียบวิธีสอนทั่วไป ตอนที่ 1	-	-	-	สามัญและวิชา
ค. ระเบียบวิธีสอนวิชาเฉพาะ	-	-	-	ศิลป์ไม่ต่ำกว่า
ง. การรู้จักประดิษฐ์เครื่องแต่งตัว	-	-	8	120 ชั่วโมง
โขน-ละคร	-	-	-	ในชั้นกลางปีที่ 3
จ. จิตวิทยาการศึกษา ตอนที่ 1	-	-	2	
<u>ภาคศิลป์</u>				
วาดเขียน	1	1	1	
ทฤษฎีโน้ตสากล	1	1	1	
ทฤษฎีศิลป์ (เอก)	2	2	2	เขียนศิลป์นิพนธ์
ทฤษฎีศิลป์ (โท)	1	1	1	ในชั้นกลางปีที่ 3
ภาคปฏิบัติ	10	10	10	
รวมเวลาเรียนสัปดาห์ละ	30	30	30	

นาฏศิลป์ชั้นสูง กำหนด 2 ปี

หมวดวิชา	จำนวนชั่วโมง		หมายเหตุ
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	
<u>ภาคสามัญ</u> หมวดวิชาการ			
ศิลป์ป็นจริยศึกษา	1	1	
ภาษาไทย	6	6	
ภาษาอังกฤษ	5	5	
หมวดวิชาการศึกษา (ภาคทฤษฎีและปฏิบัติ)			
ก. หลักการศึกษา ตอนที่ 2	-	-	ฝึกสอนวิชาสามัญ
ข. ระเบียบวิธีสอนทั่วไป ตอนที่ 2	-	-	และศิลป์ไม่น้อย
ค. ระเบียบวิธีสอนวิชาเฉพาะ	6	6	กว่า 120 ชั่วโมง
ง. การรู้จักประดิษฐ์เครื่องแต่งตัว โขน-ละคร	-	-	ในชั้นสูงปีที่ 2
จ. จิตวิทยาการศึกษา ตอนที่ 2	-	-	
<u>ภาคศิลป์</u>			
ทฤษฎีศิลป์ (เอก)	1	1	เขียนศิลปนิพนธ์
ทฤษฎีศิลป์ (โท)	1	1	ในชั้นสูงปีที่ 2
ภาคปฏิบัติ (เอก, โท)	10	10	
รวมเวลาเรียนสัปดาห์ละ	30	30	

หมายเหตุ ตามอัตราเวลาเรียนในหลักสูตรนั้น โรงเรียนจะต้องส่งเสริม ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมอบรมในวันพฤหัสบดี ในชั่วโมงที่ลดทอนตามโอกาสอันควร
2. จัดให้มีการประชุมอบรม สวดมนต์ไหว้พระตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน พ.ศ.2503
3. จัดให้มีการศึกษานอกสถานที่ โสตทัศนศึกษา

4. จัดให้มีการสังเกตการสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ สำหรับนักเรียนฝึกหัดครู
5. จัดให้มีสัปดาห์สาธิตการสอนตามโอกาสอันควร

วุฒิเมื่อจบการศึกษา

1. ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ขั้นต้น	อัตราเงินเดือน	500 บาท
2. ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง	อัตราเงินเดือน	600 บาท
3. ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ขั้นสูง	อัตราเงินเดือน	750 บาท

แนวทางประกอบอาชีพ

1. ประกอบอาชีพครู
2. ประกอบอาชีพศิลปิน
3. รับราชการอื่น ๆ

ภาคผนวก ข

การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนาฏศิลป์

พรน.

30 มกราคม 2504

เรียน ผู้อำนวยการ กกส.

ขอประทานเสนอชี้แจง เรื่อง การปรับปรุงขยายหลักสูตรการศึกษา ของ โรงเรียนนาฏศิลป์ ดังนี้

เพื่อให้การยกร่างหลักสูตรขยายการศึกษาให้ถึงระดับชั้นปริญญาตรีทางศิลปะได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ (ซึ่งแนบมาพร้อมนี้) หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนาฏศิลป์ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงใหม่ทั้งสามระดับ ในขั้นแรกใคร่ขอประทานเสนอหลักสำคัญใหญ่ ๆ เพื่อให้โปรดพิจารณาการร่างหลักสูตร ดังนี้.-

หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนาฏศิลป์เดิม แบ่งเป็น 3 ชั้น

1. นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 1 - 6 เทียบเท่าประโยคมัธยมวิสามัญศึกษา
2. นาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 1 - 3 เทียบเท่า ป.ป.ช. (เพาะช่าง)
3. นาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 1 - 2 เทียบเท่า ป.ม.ช. (เพาะช่าง)

ในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ระบุไว้ในเรื่องระดับการศึกษาข้อ 7,8 และระบบโรงเรียนข้อ 11,14 เป็นโอกาสเหมาะที่โรงเรียนนาฏศิลป์ควรอนุโลมปรับปรุงตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวและขยายการศึกษาให้ถึงชั้นปริญญา ดังนี้

นาฏศิลป์เก่า	นาฏศิลป์ใหม่	แผนการศึกษาแห่งชาติ	หมายเหตุ
ก. นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 1	ป. 5	ม. 1	
" " 2	ป. 6 ประถม	ม. 2	
" " 3	ป. 7 ตอนปลาย	ม. 3	
ข. นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 4	มศ. 1	ม. 4	
" " 5	มศ. 2 มัธยมศึกษา	ม. 5	
" " 6	มศ. 3 ตอนต้น	ม. 6	
ค. นาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 1	มศ. 4 มัธยมศึกษา	เตรียมอุดมศึกษา	
" " 2	มศ. 5 ตอนปลาย	1-2 หรือประโยค	
" " 3	มศ. 6 หรือประโยค	ครูประถม	
	ครูประถม		
	นาฏศิลป์		
ง. นาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 1	นาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 1	ประโยคครูมัธยม	ประโยคครู
นาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 2	นาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 2		มัธยมนาฏศิลป์
จ. -	ปริญญานาฏศิลป์ ปีที่ 1	ชั้นวิทยาลัย	ปริญญานาฏ-
	ปริญญานาฏศิลป์ปีที่ 2		ดุริยางคศิลป์

คำชี้แจง

โรงเรียนนาฏศิลป์ จะเปิดรับเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในปีการศึกษา 2505 ส่วนเรื่องหลักสูตรสำหรับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านสามัญศึกษา ไม่มีปัญหา ใช้หลักสูตรใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ ตามคำสั่งที่ วก. 405/2503 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2503 และที่ วก. 436/2503 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.:2503 ได้เลย ส่วนหลักสูตรศิลปศึกษา ได้ปรับปรุงไว้เรียบร้อยแล้ว

ปัญหาอยู่ที่ข้อ ค. มศ.4, มศ.5 และ มศ.6 เราจะเรียกว่า มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือจะปรับปรุงเป็นประโยคครูประถมนาฏศิลป์ หากจะปรับปรุงเป็นประโยคครูประถมนาฏศิลป์แล้ว การขยายไปถึงระดับปริญญาจะสะดวกมากขึ้น ทางกระทรวงศึกษาธิการจะได้ไม่ต้องทักท้วงเรื่อง เวลาเรียนไม่พอ อีกประการหนึ่งโรงเรียนนาฏศิลป์ไม่จำเป็นต้องขอเทียบเท่ามัธยมวิสามัญศึกษา ป.ป.ช. หรือ ป.ม.ช. เหมือนแต่ก่อน

(เรื่องนี้ได้เคยปรึกษากับหัวหน้าแผนกเทียบความรู้ กระทรวงศึกษาธิการแล้ว ไม่ขัดข้องอะไรและ ได้แนะนำมาด้วยว่าให้คอยโอกาสที่จะประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่เสียก่อน)

คำชี้แจงข้อ จ.

หลักสูตรปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต

1. หลักสูตร 4 ปี ผู้สมัครจะต้องเป็นผู้ที่สำเร็จนาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 3 หรือ มศ.นาฏศิลป์ปีที่ 6 (ประโยคครูประถมนาฏศิลป์)

2. หลักสูตร 2 ปี ผู้สมัครจะต้องเป็นผู้ที่สำเร็จนาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 2 (ประโยคครูมัธยมนาฏศิลป์)

จึงขอประทานเสนอมาเพื่อให้โปรดพิจารณา หากเห็นชอบประการใดโปรดอนุมัติ การยกร่างหลักสูตรจะได้ดำเนินไปโดยด่วน

ภาคผนวก ข

ร่างหลักสูตร

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....

ความมุ่งหมาย

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตเป็นหลักสูตรเพื่อการฝึกหัดครูวิทยาศาสตรบัณฑิตและ
วิทยาศาสตรบัณฑิต ต่อจากผู้สำเร็จฝึกหัดครูประถมศึกษาศิลป (วิทยาศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3) แล้วมีกำหนด
เวลาเรียน 4 ปี ผู้สำเร็จฝึกหัดครูมัธยมศึกษา (วิทยาศาสตรบัณฑิตชั้นสูง) มีกำหนดเวลาเรียน 2 ปี
มีความมุ่งหมายให้บรรลุผลดังนี้

1. ให้เป็นผู้มีความรู้ดีในทางวิทยาศาสตร คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตรทั้งภาคทฤษฎีและภาค
ปฏิบัติ ให้มีมาตรฐานสูงจนถึงระดับอุดมศึกษาชั้นปริญญา
2. ให้เป็นผู้รู้จักผดุงรักษาและเผยแพร่ศิลปประจำชาติ โดยการรู้จักเทคนิคของการ
สอนศิลปตามแบบแผน เพื่อความเป็นบัณฑิตในทางวิทยาศาสตร
3. ให้เป็นผู้รู้จักคุณค่าของศิลป วิเคราะห์วิจัยส่วนสำคัญของศิลปและสามารถนำไปใช้
ให้เป็น
4. เพื่อให้มีความสามารถในการสอนศิลปทางด้านนาฏ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร
ตามขั้นพัฒนาการการศิลปของเด็ก
5. เพื่อให้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ในอันที่จะได้ช่วยสร้างเสริมให้วิทยาศาสตร
ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป
6. เพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ดีและเข้าใจดีทางด้านสามัญศึกษา วิชาการศึกษา จิตวิทยา
ในระดับชั้นปริญญา ในอันที่จะนำไปใช้เสริมสร้างการศึกษาทางศิลปให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
7. เพื่อให้มีความสามารถในการนำศิลปทางวิทยาศาสตรไปใช้ให้สัมพันธ์กับ
วิชาการต่าง ๆ ตามหลักสูตรแผนใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ ระดับต่าง ๆ ทั้ง 4 ระดับตาม
แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

หลักสูตร 4 ปี และ 2 ปี

.....

เวลาเรียน กำหนดให้มีเวลาเรียนสัปดาห์ละ 30 ชั่วโมงประมวลวิชา แบ่งตามรายการ ดังนี้ภาควิชาสามัญ

ศิลปในจริยศึกษา

ภาษาไทย - วรรณคดีและประวัติวรรณคดี

หลักภาษา

การใช้ภาษา ได้แก่ การอ่าน พูด ฟังและเขียน

ภาษาอังกฤษ - Translation (1)

Comprehension (1)

Exuression (1)

ภาควิชาครู

วิชาการศึกษา - จิตวิทยาการศึกษา

• การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

หลักและการปฏิบัติในการประเมินผล

การศึกษาเปรียบเทียบ (ทางด้านศิลปและ
วัฒนธรรม)

ระเบียบและกลวิธีสอนวิชาศิลป

วิธีจัดทำหลักสูตร

วิธีประดิษฐ์อุปกรณ์

การศึกษานาฏดุริยางคศิลป์

หลักและการปฏิบัติในทางการนิเทศก์ทาง

นาฏดุริยางคศิลป์

วิทยานิพนธ์ Thesis ทางนาฏดุริยางคศิลป์
 ระเบียบและกลวิธีสอนนาฏดุริยางคศิลป์ให้
 สัมพันธ์กับวิชาการ
 การฝึกสอน

ภาคศิลป์ เอก - โท เลือกเรียนเพียงสาขาวิชาเดียวทั้งเอกและโท

นาฏศิลป์ไทย (โขน ละครคน)
 ดุริยางค์ไทย (ปี่พาทย์ - เครื่องสาย)
 คีตศิลป์ไทย
 ดุริยางคสากล
 คีตศิลป์สากล

ศิลป์ทั้งเอกและโทของแต่ละสาขา มีหลักสูตรเรียนให้สูงขึ้นกว่าระดับฝึกหัดครูนาฏศิลป์
 ชั้นสูงปีที่ 2 ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ รวมทั้งการฝึกสอนและการเขียนศิลปนิพนธ์

ภาคผนวก ณ

โครงสร้างและรายวิชาหลักสูตรการฝึกหัดครู พ.ศ. 2519

วิชาเอกนาฏศิลป์

ความมุ่งหมาย

1. ให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านสุนทรียะ และมีประสบการณ์ที่ถูกต้องทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ
2. ให้มีความสามารถในการสอนนาฏศิลป์ไทย ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้
3. เพื่อสร้างสรรค์และเพิ่มพูนทักษะ และประสบการณ์ในการแสดงออกทางนาฏศิลป์จนสามารถจัดการแสดงนาฏศิลป์และละครได้
4. เพื่อสร้างทัศนคติที่ดี อันเป็นทางให้เกิดความสุขแก่ชีวิต ซึ่งเป็นผลมาจากความรู้และประสบการณ์ทางด้านนาฏศิลป์และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง
5. เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด มีอารมณ์รื่นเริงแจ่มใส และเชื่อมความสัมพันธ์ในหมู่คณะ
6. ให้สามารถประเมินค่าการแสดงนาฏศิลป์ได้

การจัดการเรียน

ระดับ ป.กศ. ชั้นสูง

วิชาเอก ต้องเรียนไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต ดังนี้

ก. รายวิชาบังคับ 12 หน่วยกิต คือ

นาฏ	111	พิธีไหว้ครู ครอบโขน ละคร	3/3
นาฏ	112	ลีลาของนาฏศิลป์ไทย	3/3
นาฏ	113	หลักนาฏศิลป์เบื้องต้น	2/3
นาฏ	221	กิจกรรมสร้างฉาก แต่งหน้า เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์	2/3
นาฏ	222	การจัดการแสดงนาฏศิลป์	2/3

ข. เลือกเรียนอีกไม่น้อยกว่า 2 หน่วยกิต จากรายวิชาต่อไปนี้

นาฏ	211	นาฏศิลป์พื้นเมือง	2/3
นาฏ	212	ละครสำหรับเด็ก	2/3
นาฏ	213	บัลเลต์และโมเคอร์คานซ์	2/3

วิชาโท ต้องเรียนไม่น้อยกว่า 8 หน่วยกิต ดังนี้

ก. รายวิชาบังคับ 6 หน่วยกิต คือ

นาฏ	114	นาฏศิลป์ไทย	2/4
นาฏ	221	กิจกรรมสร้างฉาก แต่งหน้า เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์	2/3
นาฏ	222	การจัดแสดงนาฏศิลป์	2/3

ข. เลือกเรียนอีกไม่น้อยกว่า 2 หน่วยกิต จากรายวิชาต่อไปนี้

นาฏ	211	นาฏศิลป์พื้นเมือง	2/3
นาฏ	212	ละครสำหรับเด็ก	2/3
นาฏ	213	บัลเลต์ และโมคคอร์คานซ์	2/3

ระดับปริญญาตรี

วิชาเอก ต้องเรียนไม่น้อยกว่า 18 หน่วยกิต ดังนี้

ก. รายวิชาบังคับ 14 หน่วยกิต คือ

นาฏ	311	หน้าพาทย์และฉุยฉาย	2/3
นาฏ	321	หลักการสร้างละคร	2/3
นาฏ	331	หลักวาทศิลป์	2/3
นาฏ	341	นาฏวรรณกรรม	2/3
นาฏ	451	นาฏศิลป์เปรียบเทียบและวิจารณ์	2/3
นาฏ	461	ประวัติการละครและประวัติบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ไทย	2/3
นาฏ	471	วิทยานิพนธ์	2/2

ข. เลือกเรียนรายวิชาต่อไปนี้ 4 หน่วยกิต

	นาฏ	322	กิจกรรมการสร้างละคร	2/3
หรือ	นาฏ	323	ทฤษฎีและเทคนิคของละครวิทยุและโทรทัศน์	2/3
	นาฏ	442	ละครตะวันตก	2/3
หรือ	นาฏ	443	การแสดงหุ่น	2/3

วิชาโท ต้องเรียนไม่น้อยกว่า 9 หน่วยกิต ดังนี้

ก. รายวิชาบังคับ 6 หน่วยกิต คือ

นาฏ	321	หลักการสร้างละคร	2/3
นาฏ	331	หลักวาทศิลป์	2/3
นาฏ	341	นาฏวรรณกรรม	2/3

ข. เลือกเรียนไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต จากรายวิชาต่อไปนี้

นาฏ	451	นาฏศิลป์เปรียบเทียบและวิจารณ์	2/3
นาฏ	461	ประวัติการละครและประวัติบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ไทย	2/3
นาฏ	471	วิทยานิพนธ์	2/2

รายวิชา

นาฏ 101 สุนทรียะของนาฏศิลป์ไทย 1 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

ประวัติและวิธีแสดงละคร โขน รำ ระบำ หุ่น หนังใหญ่ วิทยุทัศน์า ฯลฯ ศึกษาลักษณะที่นิยมว่าเป็นที่คั่งงคามของการแสดงนาฏศิลป์ไทย ลีลาที่รำ ท่วงทำนอง และอารมณ์ของเพลง

นาฏ 102 นาฏศิลป์เปรียบเทียบ 1 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

ศึกษานาฏศิลป์และนาฏศิลป์ต่างประเทศโดยสังเขป ศึกษาลีลาท่ารำ ท่วงทำนองและอารมณ์ของเพลง

นาฏ 111 พิธีไหว้ครู ครอบโขน ละคร 3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์และกรรมวิธีในการจัดพิธีไหว้ครู และพิธีครอบ ศึกษาลักษณะทัวโขน และศิระษณคอื่น ๆ ที่ใช้ประกอบพิธีไหว้ครูพร้อมกับเพลงหน้าพาทย์

ศึกษานาฏยศัพท์เบื้องต้น ผีกเพลงช้า เพลงเร็ว และ/หรือฝึกรำแม่-ท่ายักษ์-ลิง

นาฏ 112 ลีลาของนาฏศิลป์ไทย 3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

ฝึกแม่บทใหญ่ 18 คำ ฝึกอิริยาบถต่าง ๆ เช่น เดินแบบพระ - นาง เดินแบบออก
ภาษา ยืน นั่ง คลาน หมอบ และ/หรืออิริยาบถของยักษ์ - ลิง

ฝึกหน้าพาทย์ธรรมดา ที่ใช้ประกอบกิริยาอาการต่าง ๆ เช่น เชิด เสมอแบบต่าง ๆ
ลาแบบต่าง ๆ โอค โลม ทรนอน ควรมีชุดรำหรือระบำสั้น ๆ ที่สัมพันธ์กับหน้าพาทย์ต่าง ๆ
ดังกล่าวแล้ว

ศึกษาหลักการจัดการแสดง และประวัติความเป็นมาของการแสดงแต่ละชนิดที่ปฏิบัติ
ในรายวิชานี้

ฝึกรำเดี่ยว รำคู่ รำหมู่ รำอาวุธ พ็อน แข็ง ฯลฯ

นาฏ 113 หลัคนาฏศิลป์เบื้องต้น 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

ขอบข่ายของนาฏศิลป์ไทย ความสำคัญของนาฏศิลป์ไทยในฐานะเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ
และเป็นที่รวมของศิลปะแขนงอื่น ที่มาของนาฏศิลป์ไทย ลักษณะการแสดงโขนชนิดต่าง ๆ ละคร
ชนิดต่าง ๆ หนังใหญ่ ระบำ รำ เต้น หุ่น ฝึกรำใช้บทต่าง ๆ (ผู้สอนเลือกตามความเหมาะสม)
ฝึกร้องเพลงประเภท 2 ชั้น ที่นิยมใช้ประกอบการแสดง ฝึกพากย์ - เจรจาโขน

นาฏ 114 นาฏศิลป์ไทย 2 หน่วยกิต 4 ชั่วโมง

พิธีไหว้ครูพอสั่งเขป หลัคนาฏศิลป์เบื้องต้น เช่น ความสำคัญและที่มาของนาฏศิลป์
ศึกษาละครต่าง ๆ โขนชนิดต่าง ๆ นาฏยศัพท์ ลักษณะของบทพากย์ - เจรจา ฝึกเพลงช้า
เพลงเร็ว พอสั่งเขป ฝึกแม่บทเล็ก ฝึกรำเดี่ยว รำคู่ รำหมู่ รำอาวุธ พ็อน แข็ง ฯลฯ
ศึกษาประวัติความเป็นมาของการแสดงที่นำมาฝึก

นาฏ 211 นาฏศิลป์พื้นเมือง 2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

ศึกษาลักษณะเฉพาะของนาฏศิลป์แต่ละภาค ประวัติลีลาการรำรำ จังหวะดนตรี
แนวนิยม ลักษณะร่วมของนาฏศิลป์แต่ละภาค ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ฝึกนาฏศิลป์พื้นเมือง
ของทุกภาคโดยสั่งเขป

นาฏ 212 นาฏศิลป์และละครสำหรับเด็ก

2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

(ควรศึกษา นาฏ 222 มาก่อน)

ความสำคัญ และศักยภาพของละครในด้านการศึกษา การใช้ละครและนาฏศิลป์เป็นเครื่องแสดงความรู้สึกนึกคิด อบรมสั่งสอนและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเยาวชน ฝึกเขียนบทละครสำหรับเด็ก และคิดท่าร่างกาย ๆ สำหรับเด็ก จัดการแสดงละครสำหรับเด็ก ละครปริศนา และจัดแสดงละครให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ

นาฏ 213 บัลเลต์และโมเดิร์นแดนซ์

2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

ศึกษาทฤษฎีที่เป็นหลักสำคัญของบัลเลต์และโมเดิร์นแดนซ์ ซึ่งถือเป็นแม่บทของการเต้นรำแขนงต่าง ๆ

ฝึกบัลเลต์และโมเดิร์นแดนซ์ โดยคัดเลือกชุดต่าง ๆ มาจากนาฏกรรมที่มีชื่อเสียง

นาฏ 221 กิจกรรมสร้างฉาก แต่งหน้า เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์

ศึกษาการเวทีทั้งหมด เช่น การจัดตั้งหลัง ระบายบน ไฟราวบน ไฟหน้าเวที spot light แสง สี เสียง

การออกแบบ และเทคนิคการสร้างฉาก ทั้งฉากจริงและฉากจำลอง

ศึกษาและปฏิบัติวิธีแต่งหน้าบนเวที ทั้งละครเวทีและละครพูด รวมทั้งการแต่งหน้าแบบพิสดาร

ฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการออกแบบและประดิษฐ์เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับต่าง ๆ (จำลอง) และอุปกรณ์ประกอบการแสดง เช่น อาวุธ โคม ฉัตร ดอกไม้ต่าง ๆ

แว่นเทียน เครื่องราชูปโภค ฯลฯ

นาฏ 222 การจัดการแสดงนาฏศิลป์

2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

จัดการแสดงละครเรื่องสั้น ๆ และวิพิธทัศนา การเลือกชุดการแสดงในโอกาสต่าง ๆ การบรรจเพลง การเลือกผู้แสดง การให้ท่าร่างกายตามบท การแปรรูปแถว การฝึกซ้อม การติดต่อประสานงานกับแผนกอื่น ๆ การจัดการเตรียมเครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์การแสดง

ฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์ ท่าระบำ รำ ฟ้อน ง่าย ๆ

ฝึกปฏิบัติตามหลักการที่ได้ศึกษา ฝึกการแสดงละครและวิพิธทัศนา

ฝึกระบำเบ็ดเตล็ดระดับต้น เช่น ระบำนกยูง ระบำไก่อ ระบำม้า ระบำปลา
ระบำวีรชัย กฤดาภินิหาร เทพบันเทิง คาวคิงส์ ฯลฯ ซึ่งเหมาะที่จะนำไปสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ได้

ฝึกเรียนแบบกิริยาสัตว์ต่าง ๆ

ศึกษาและปฏิบัติเพลงไทยเดิมในอารมณ์ และโอกาสที่ใช้กับการแสดงแต่ละชนิดรวมทั้ง
ฝึกพากย์ เจริงา เสภา และอ่านทำนองเสนาะต่าง ๆ

นาฏ 311 หน้าพาทย์และฉุยฉาย 2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

ความหมายของหน้าพาทย์ และการใช้หน้าพาทย์แต่ละชนิด

ฝึกทำหน้าพาทย์ เช่น สาธุการ ตระนิมิต ตระเชิญ ตระบองกัน ชำนาญ เสมอเกร
เทาะ โคมเวียน กองโยน เชิดฉาน (พระรามตามกวาง) เชิดฉิ่ง (พระลอตามไก่อ) เชิดนอก
(หนุมานจับเบญจกาย)

ฝึกรำฉุยฉายต่าง ๆ เช่น ฉุยฉายแม่บท ฉุยฉายพราหมณ์ ฉุยฉายเบญจกาย ฉุยฉายวันทอง
ฉุยฉายสำนักชา ฉุยฉายชเนา ฉุยฉายมาดพแผลง ฉุยฉายทศกัณฐ์

ฝึกรำชุดเบ็ดเตล็ดระดับสูง เช่น เงาะ-รงนา พ้อนม่านมัยเชียงตา ระบำพรตน์
ระบำโบราณคดี 5 ชุด

(ต้องศึกษาทุกหัวข้อ โดยให้ผู้สอนเลือกบทตามความเหมาะสม)

นาฏ 321 หลักการสร้างละคร 2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

ศึกษาและวิเคราะห์การสร้างละคร หน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดการแสดง
เช่น ผู้อำนวยกาแสดง ผู้เขียนบท ผู้กำกับกาแสดง ผู้กำกับเวที ผู้จัดการฝ่ายโรงละคร

ศึกษาการเคลื่อนไหวบนเวที (Stage Movement) ทั้งหมด เช่น การเคลื่อนไหว
ของตัวละคร ตำแหน่งแห่งที่ของตัวละคร การติดต่อประสานงาน รวบรวมข้อมูลสรุป เป็นหลักเกณฑ์

ศึกษาวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ เช่น ขนบประเพณีและการแต่งกายแต่ละสมัย

ทดลองปฏิบัติงานการสร้างละคร หรือโขน

นาฏ 322 กิจกรรมการสร้างละคร 2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

สร้างละครร่า เช่น ละครชาตรี ละครนอก ละครใน ละครคึกคักบรรพ์ ละครพันทาง
ละครเสภา

สร้างละครร้อง

สร้างละครพูด และละครพูดสลับลำ (ละครสังคีต) ละครสมัยใหม่ และ/หรือ
การแสดงอื่น ๆ

สร้างนาฏศิลป์พื้นเมือง

(แบ่งกลุ่มปฏิบัติการทุกหัวข้อ)

นาฏ 323 ทฤษฎีและเทคนิคของละครวิทยุและโทรทัศน์ 2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

วิธีการและเทคนิคที่ปฏิบัติกันในห้องส่งโทรทัศน์ อิทธิพลของผู้ฟังและผู้ชมที่มีต่อละคร
วิทยุและโทรทัศน์

ทดลองจัดละครวิทยุและโทรทัศน์ที่น่าสนใจ ซึ่งให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้ฟังและ
ผู้ชมอย่างแท้จริง

นาฏ 331 หลักวาทศิลป์ 2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

ลักษณะของนักพูดที่ดีโดยทั่วไป ความแตกต่างของการพูดแบบละครรำ และละครพูด
พร้อมทั้งปฏิบัติ

ฝึกแสดงบุคลิกของตัวละครในแบบต่าง ๆ ตามฐานะ และนิสัย เช่น ผู้สูงศักดิ์
สามัญชน ฯลฯ

ฝึกพูดในอารมณ์ต่าง ๆ เช่น รัก โกรธ เสียใจ บ้าคลั่ง ฯลฯ

ฝึกพูดสำเนียงภาษาต่าง ๆ เช่น นาฏศิลป์ เช่น พม่า มอญ ลาว จีน แยก ฯลฯ

ฝึกพูดตามวัยต่าง ๆ เช่น คนแก่ และเด็ก

ฝึกเขียนบทและแสดงตามที่กล่าวมาแล้ว

นาฏ 341 นาฏวรรณกรรม 2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

ศึกษาลักษณะและชนิดของบทละครและบทโขน ตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงปัจจุบัน

บทละครชาตรี เรื่อง มโนห์รา รถมเสน

บทละครนอก " สังข์ทอง พระอภัยมณี ไกรทอง

บทละครใน " อิเหนา รามเกียรติ์ อุนรุทธ

บทโขน " รามเกียรติ์ ของ ร.1, ร.2 และ ร.6

บทละครคึกคักฉบับร่ำ " คาวี สังข์ศิลป์ชัย กรุงพานชมทวีป

บทละครเสภา	เรื่อง	ขุนช้างขุนแผน ฯลฯ
บทละครพันทาง	"	ราชาธิราช เงาะป่า
บทละครร้อง	"	สาวเครือฟ้า สาวตรี ฯลฯ
บทละครสังคีต (พูดสลับลำ)	"	วิวาทพระสมุทร ฯลฯ
บทละครพูดของ ร.6	"	โพงพาง เข็กแก่งลูก ฯลฯ

ศึกษาและปฏิบัติหลักการประพันธ์ เกี่ยวกับโครงสร้างของบทละคร ฉันทลักษณ์การใช้
สำนวนภาษาและการตัดต่อบทละคร

ศึกษาความแตกต่างของบทละครบนเวที วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และทำ Script
บทเหล่านั้น

นาฏ 442 ละครตะวันตก 2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

ศึกษาและวิจารณ์ ลักษณะสำคัญของการละครยุคกลางและยุคฟื้นฟูของกรีกและโรมัน
วิวัฒนาการของโรงละคร บทละคร และนักประพันธ์ที่สำคัญ เทคนิคและสไตล์การแสดงความสัมพันธ์
ของศิลปการละครกับศาสนา วัฒนธรรม ปรัชญา

ศึกษาบทละครและแนวการเขียนของนักประพันธ์บทละครที่สำคัญของยุโรป บุคคลสำคัญ
ในแขนงต่าง ๆ ของศิลปการละคร ตลอดจนสภาพแวดล้อม สังคม ปรัชญาและสิ่งต่าง ๆ ที่มี
อิทธิพลต่อศิลปะและวรรณคดีการละครของยุโรปสมัยปัจจุบัน

ศึกษาความหมายของละครชนิดต่าง ๆ

วิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของบทละครแบบต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง การพัฒนา
นิสัยตัวละคร ลีลาที่น่าสนใจ บทสนทนา ฝึกเขียนบทหรือแปลบทละคร และจัดการแสดง

นาฏ 443 การแสดงหุ่น 2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

ศึกษาประวัติความเป็นมา และชนิดของหุ่น

ศึกษาและปฏิบัติการสร้างตัวหุ่น เวทีแสดง การเลือกเรื่องแสดง และการสร้างบท
จากพื้นฐานทางวรรณคดี

จัดการแสดงหุ่น

- นาฏ 451 นาฏศิลป์เปรียบเทียบและวิจารณ์ 2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง
 ศึกษาทฤษฎีการวิจารณ์ที่สำคัญเพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจในหลักเกณฑ์ของการวิจารณ์ของ
 สมัยต่าง ๆ และในแนวต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งกว้างขวาง ตลอดจนสามารถเขียนบทวิจารณ์ที่มี
 หลักเกณฑ์ และเข้าใจถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของการวิจารณ์
 ศึกษานาฏศิลป์ของแต่ละชาติ ทั้งในเอเชีย ยุโรป อย่างสังเขป
 เปรียบเทียบความแตกต่างในด้านเวทีการแสดง อุปกรณ์การแสดง บท ปรัชญา
 ลีลาและเอกลักษณ์ของแต่ละชาติ รวมทั้งแนวโน้มของละครในปัจจุบัน
 วิจารณ์ละครเวที หรือโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์
- นาฏ 461 ประวัติการละครและประวัติบุคคลสำคัญในวงการ
 นาฏศิลป์ไทย 2 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง
 ประวัติละครไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน และประวัติการละครสากล
 ประวัติบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ไทย เช่น สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุ
 วัตติวงศ์ กรมหลวงเทพหริรักษ์ เจ้าจอมมารดาอาภา นายทองอยู่ นายรุ่ง นายบุญยัง ฯลฯ
- นาฏ 471 วิทยานิพนธ์ 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง
 กำกับการแสดงละครที่ได้รับอนุมัติจากแผนกวิชา 1 เรื่อง และจัดทำหนังสือคู่มือ
 การกำกับการแสดงอย่างละเอียด
 หรือ เขียนบทละครเรื่องยาวที่ได้มาตรฐาน 1 เรื่อง รวมทั้งออกแบบฉาก
 เครื่องแต่งกาย แสง สี ฉะนั้น การแสดงของละครนั้น
 หรือ เขียนวิทยานิพนธ์ ซึ่งแสดงการค้นคว้าอย่างลึกซึ้ง กว้างขวาง ในหัวข้อที่ได้
 รับอนุมัติจากแผนกวิชา และต้องผ่านการสอบปากเปล่าเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์นั้นด้วย
 หรือ สร้างละครที่ได้รับอนุมัติจากแผนกวิชา 1 เรื่อง นักศึกษาผู้สร้างเป็นผู้ดำเนินการ
 ทุกอย่างโดยตลอด

ภาคผนวก ญ

โครงสร้างและรายวิชาหลักสูตรการฝึกหัดครู (ฉบับปรับปรุง)

วิชาเอกนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี 4 ปี

ความมุ่งหมาย

1. ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของนาฏศิลป์ไทยในฐานะที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมของชาติ และมีความสัมพันธ์กับศิลปะแขนงอื่น ๆ
2. ให้มีความรู้ความเข้าใจการละครและนาฏศิลป์ไทยทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ
3. ให้สามารถจัดแสดงละครและนาฏศิลป์ไทยได้
4. ให้สามารถประเมินค่าและวิจารณ์การแสดงได้
5. ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ทางการละคร และนาฏศิลป์ไปปรับปรุงและส่งเสริมบุคลิกภาพของตน รวมทั้งเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. ให้สามารถสอนวิชานาฏศิลป์และการละครในโรงเรียนทุกระดับได้

การจัดการเรียน

วิชาเอกนาฏศิลป์ จัดการเรียนเป็น 3 แบบ

- แบบที่ 1 เรียนวิชาเอกอย่างน้อย 38 หน่วยกิต และเรียนวิชาโทอื่นอีก 1 วิชา 17 หน่วยกิต
- แบบที่ 2 เรียนวิชาเอกอย่างน้อย 30 หน่วยกิต และเรียนวิชาโทอื่นอีก 2 วิชา วิชาละ 15 หน่วยกิต
- แบบที่ 3 เรียนวิชาเอกอย่างน้อย 30 หน่วยกิต และเรียนวิชาเอกอื่นอีก 1 วิชา 30 หน่วยกิต

รายวิชาเอก

บังคับ ก. ผู้ที่เรียนวิชาเอกนาฏศิลป์ทุกแบบ ให้เรียนรายวิชาต่อไปนี้ 26 หน่วยกิต

รายวิชาเอก

บังคับ ก. ผู้ที่เรียนวิชาเอกนาฏศิลป์ทุกแบบ ให้เรียนรายวิชาต่อไปนี้ 26 หน่วยกิต

นาฏ	111	พิธีไหว้ครู ครอบ โขน ละคร	2/3
นาฏ	112	ลีลาของนาฏศิลป์ไทย	2/3
นาฏ	124	เพลงไทย 1	2/3
นาฏ	212	นาฏศิลป์และละครสำหรับเด็ก	2/3
นาฏ	213	การแสดงและการกำกับการแสดง	2/3
นาฏ	221	กิจกรรมสร้างฉาก แต่งหน้า เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์	2/3
นาฏ	311	หน้าพาทย์และฉุยฉาย	2/4
นาฏ	321	หลักการสร้างละคร	2/3
นาฏ	322	กิจกรรมการสร้างละคร	2/3
นาฏ	341	นาฏวรรณกรรม	2/3
นาฏ	443	การแสดงหุ่น	2/3
นาฏ	451	การวิจารณ์ละคร	2/3
นาฏ	461	ประวัติการละครและประวัติบุคคลสำคัญในวงการละคร	2/3

ข. ผู้ที่เรียนวิชาเอกแบบที่ 1 ให้เรียนวิชาต่อไปนี้อีก 8 หน่วยกิต

นาฏ	222	การจัดการแสดงวิพิธทัศนา	2/3
นาฏ	312	ระบำเบ็ดเตล็ดระดับสูง	2/3
นาฏ	331	วาทศิลป์การละคร	2/3
นาฏ	471	ผลงานค้นคว้าและริเริ่มทางนาฏศิลป์	2/3

เลือก ผู้ที่เลือกเรียนวิชาเอกนาฏศิลป์ทุกแบบ ให้เลือกเรียนอีก 4 หน่วยกิต จาก
รายการวิชาต่อไปนี้ โดยไม่ซ้ำกับรายวิชาที่เรียนมาแล้ว

นาฏ	211	นาฏศิลป์พื้นเมือง	2/3
นาฏ	222	การจัดการแสดงวิพิธทัศนา	2/3
นาฏ	224	เพลงไทย 2	2/3
นาฏ	312	ระบำเบ็ดเตล็ดระดับสูง	2/3

นาฏ	323	ทฤษฎีและเทคนิคของละครวิทยุและโทรทัศน์	2/3
นาฏ	324	เพลงไทย 3	2/3
นาฏ	331	วาทศิลป์การละคร	2/3
นาฏ	342	การเขียนบทและการตัดต่อบทละคร	2/3
นาฏ	442	ละครตะวันตก	2/3
นาฏ	471	ผลงานค้นคว้าและริเริ่มทางนาฏศิลป์	2/3

รายวิชาโท

แบบที่ 1 เรียนอย่างน้อย 18 หน่วยกิต

แบบที่ 2 เรียนอย่างน้อย 16 หน่วยกิต

บังคับ เรียนรายวิชาต่อไปนี้ 14 หน่วยกิต

นาฏ	113	นาฏศิลป์ไทย	2/4
นาฏ	124	เพลงไทย 1	2/3
นาฏ	212	นาฏศิลป์และละครสำหรับเด็ก	2/3
นาฏ	221	กิจกรรมสร้างฉาก แต่งหน้า เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์	2/3
นาฏ	222	การจัดการแสดงวิพิธทัศนา	2/3
นาฏ	321	หลักการสร้างละคร	2/3
นาฏ	331	วาทศิลป์การละคร	2/3

เลือก ให้เลือก เรียนจากรายวิชาต่อไปนี้อย่างน้อยให้ครบตามจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด

นาฏ	211	นาฏศิลป์พื้นเมือง	2/3
นาฏ	213	การแสดงและการกำกับการแสดง	2/3
นาฏ	224	เพลงไทย 2	2/3
นาฏ	323	ทฤษฎีและเทคนิคของละครวิทยุและโทรทัศน์	2/3
นาฏ	324	เพลงไทย 3	2/3
นาฏ	341	นาฏวรรณกรรม	2/3
นาฏ	443	การแสดงหุ่น	2/3
นาฏ	461	ประวัติการละครและประวัติบุคคลสำคัญในวงการละคร	2/3
นาฏ	471	ผลงานค้นคว้าและริเริ่มทางนาฏศิลป์	2/3

ภาคผนวก ก

โครงสร้างและรายวิชาหลักสูตรวิทยาลัยครู พ.ศ.2528 (ปรับปรุงพ.ศ.2529)

วิชาเอกนาฏศิลป์และศิลปะการแสดง

วิชาเอกนาฏศิลป์และศิลปะการแสดง ระดับอนุปริญญา

จุดมุ่งหมาย

1. ให้มีความรู้ความชำนาญในสาขานาฏศิลป์ไทย เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
2. ให้มีประสบการณ์ สามารถนำไปใช้หรือหาความรู้เพิ่มเติม ศึกษาต่อในระดับสูง
3. ให้มีเจตคติและค่านิยมในการอนุรักษ์ ส่งเสริมนาฏศิลป์และศิลปะการแสดง

โครงสร้างหลักสูตร

หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร 75 หน่วยกิต โดยมีสัดส่วนหน่วยกิตแต่ละหมวดวิชาและแต่ละกลุ่มวิชา ดังนี้

1. หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป	16 หน่วยกิต
1.1 กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร	4 หน่วยกิต
1.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	4 หน่วยกิต
1.3 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	4 หน่วยกิต
1.4 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	4 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะด้าน	55 หน่วยกิต
2.1 กลุ่มวิชาพื้นฐาน	7 หน่วยกิต
2.2 กลุ่มวิชาเอก	38 หน่วยกิต
2.3 กลุ่มวิชาวิทยาการจัดการ	10 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	4 หน่วยกิต

การจัดการเรียนการสอน

1.	หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป	16 หน่วยกิต
2.	หมวดวิชาเฉพาะด้าน	55 หน่วยกิต
	2.1 กลุ่มวิชาพื้นฐานต่อไปนี้	7 หน่วยกิต
2613406	วรรณกรรมปัจจุบัน	2(2-0)
2613407	วรรณคดีการละคร	2(2-0)
2624411	Introduction to English & American Drama	3(3-0)
	2.2 กลุ่มวิชาเอก	38 หน่วยกิต
	บังคับ ให้เรียนรายวิชาต่อไปนี้	26 หน่วยกิต
2661101	ประวัติการละครไทย	2(2-0)
2661201	รำพื้นฐาน 1	2(1-2)
2661203	กิจกรรมพ็อนรำ 1	2(1-2)
2661204	รำพื้นฐาน 2	2(1-2)
2661301	เพลงไทย 1	2(1-2)
2661401	การแสดงหุ่น 1	2(1-2)
2661601	การแต่งกายและแต่งหน้า 1	2(1-2)
2662206	กิจกรรมพ็อนรำ 2	2(1-2)
2662602	เทคนิค การสร้างฉาก แสงเสียง	2(1-2)
2662702	หลักการประพันธ์บทละคร	2(1-2)
2663112	ละครและการแสดงสำหรับเด็ก	2(1-2)
2663210	การประดิษฐ์ท่ารำ-เต้น 1	2(1-2)
2663213	การจัดการ การแสดงวิพิธทัศนา	2(1-2)
	เลือก ให้เลือกเรียนรายวิชาต่อไปนี้	12 หน่วยกิต
2661102	ประวัติบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ไทย	2(2-0)
2661501	ละครตะวันออก	2(1-2)

2662105	บ่อเกิดรามเกียรติ์	2(2-0)
2662106	ประวัติตัวละครและสถานที่สำคัญในเรื่องรามเกียรติ์	2(2-0)
2662107	การเขียนบทและการตัดต่อบทละคร	2(1-2)
2662205	หน้าพาทย์ 1	2(1-2)
2662302	เพลงไทย 2	2(1-2)
2662207	กิจกรรมพ้อนรำ 3	2(1-2)
2662402	หุ่นกระบอก	2(1-2)
2662503	นาฏศิลป์สากล (บัลเลต์ 1)	2(1-2)
2662801	ฝึกงาน	5(350 ชม.)
2663109	นารายณ์สิบปาง	2(2-0)
2663111	การแสดงและการกำกับการแสดง	2(1-2)
2663209	ฉายฉาย	2(1-2)
2663211	นาฏศิลป์พื้นเมือง 2	2(1-2)
2663212	กิจกรรมพ้อนรำ 4	2(1-2)
2663303	เพลงไทย 3	2(1-2)
2663604	การแต่งกายและแต่งหน้า 2	2(1-2)
2663504	นาฏศิลป์สากล (บัลเลต์ 2)	2(1-2)
2664505	นาฏศิลป์สากล (โมเดิร์น)	2(1-2)
2664216	กิจกรรมพ้อนรำ 5	2(1-2)

2.3 กลุ่มวิชาวิทยาการจัดการ 10 หน่วยกิต

บังคับ ให้เรียนรายวิชาต่อไปนี้ 10 หน่วยกิต

4621101	หลักการตลาด	2(2-0)
4641101	องค์การและการจัดการ	3(3-0)
4641201	ธุรกิจเบื้องต้น	2(2-0)
4651101	หลักการบัญชี	3(2-2)

3. หมวดวิชาเลือกเสรี

ให้เลือกเรียนรายวิชาในหมวดวิชา หรือในกลุ่มวิชาใดก็ได้อีก 4 หน่วยกิต

ภาคผนวก ก

หลักสูตรสาขาวิชาการละครคอน พ.ศ. 2529

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการละครคอนในด้านวรรณกรรมการละครคอนไทย อาเซียนและตะวันตก ศิลปะการละครคอนแขนงต่าง ๆ เช่น การแสดง การกำกับการแสดง การวิจารณ์ การสร้างละครคอน การออกแบบฉาก และเครื่องแต่งตัว การควบคุมแสงและเสียง
2. เพื่อให้ นักศึกษานำความรู้ทางการละครคอนไปเผยแพร่และประยุกต์ใช้กับการเรียน การสอนวิชาสาขาต่าง ๆ
3. เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคละครคอนเวที โทรทัศน์ และภาพยนตร์ ที่มีศิลปะและ ที่แสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ

การศึกษาเพื่อรับปริญญาตรีในสาขาวิชาการละครคอน

นักศึกษาต้องมีหน่วยกิตสะสมไม่น้อยกว่า 130 หน่วยกิต และได้ศึกษาลักษณะวิชาต่าง ๆ ครบตามองค์ประกอบและข้อกำหนดของหลักสูตรดังนี้

องค์ประกอบหลักสูตร

1. วิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัย 30 หน่วยกิต
2. วิชาในสาขาการละครคอน ไม่น้อยกว่า 64 หน่วยกิต
3. วิชานอกสาขาวิชาการละครคอน ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต

ข้อกำหนดหลักสูตร

1. วิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัย

นักศึกษาต้องศึกษาวิชาพื้นฐานของมหาวิทยาลัย 30 หน่วยกิต ตามหลักสูตรและ ระยะเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

2. วิชาในสาขาวิชาการละคอน

2.1 วิชาบังคับ

นักศึกษาต้องศึกษาวิชาบังคับในสาขาวิชารวม 31 หน่วยกิต อันได้แก่
ลักษณะวิชา ล.201, ล.202, ล.203, ล.241, ล.251, ล.261, ล.262, .,271,
ล.291, ล.421, ล.481

นักศึกษาต้องสอบวิชาในกลุ่มต่อไปนี้ได้ค่าระดับเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00
และเฉพาะวิชา ล.201 ต้องสอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าระดับ C

2.2 วิชาบังคับเลือก

นักศึกษาต้องเลือกศึกษาไม่ต่ำกว่า 12 หน่วยกิต โดยเลือกจากกลุ่มวิชา
ต่อไปนี้

2.2.1 กลุ่มวิชาการละคอนสมัยที่สำคัญ

นักศึกษาต้องเลือกไม่ต่ำกว่า 2 วิชา (6 หน่วยกิต) จาก
วิชาดังต่อไปนี้คือ ล.316, ล.317, ล.318, ล.319

2.2.2 กลุ่มวิชาการละคอนของนักเขียนที่สำคัญ

นักศึกษาต้องเลือกไม่ต่ำกว่า 2 วิชา (6 หน่วยกิต) จากวิชา
ต่อไปนี้คือ ล.326, ล.327, ล.328, ล.426, ล.427, ล.428

2.3 วิชาเลือกอื่นในสาขาวิชาการละคอน

นักศึกษาต้องศึกษาวิชาใด ๆ ก็ได้ในสาขาวิชาการละคอนอีกไม่น้อยกว่า
15 หน่วยกิต คือ ล.206, ล.207, ล.245, ล.246, ล.256, ล.266, ล.267, ล.276,
ล.277, ล.295, ล.296, ล.297, ล.346, ล.347, ล.348, ล.356, ล.357, ล.366,
ล.367, ล.376, ล.377, ล.396, ล.436, ล.437, ล.438, ล.446, ล.486, ล.487,
ล.488

2.4 วิชาเน้นเฉพาะหมวด

ในการศึกษาวิชาต่าง ๆ ตามข้อ 2.1, 2.2, 2.3 นั้น นักศึกษาจะ
ต้องเลือกศึกษาเน้นหนักหมวดใดหมวดหนึ่งที่ตนถนัด คือ

หมวด ก. พัฒนาการและวรรณกรรมการละคอน

ได้แก่วิชา ล.201, ล.202, ล.203, ล.206, ล.207, ล.316, ล.317, ล.318, ล.319, ล.326, ล.327, ล.328, ล.421, ล.426, ล.427, ล.428, ล.437, ล.438 หรือ

หมวด ข. ศิลปะการละคอน

ได้แก่วิชา ล.241, ล.245, ล.246, ล.251, ล.256, ล.261, ล.262, ล.267, ล.271, ล.276, ล.277, ล.295, ล.346, ล.347, ล.348, ล.356, ล.357, ล.366, ล.367, ล.376, ล.377, ล.446, ล.466, ล.481, ล.486, ล.487, ล.488

โดยศึกษาวิชาในหมวดที่ตนเลือกนั้นรวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต

2.5 งานค้นคว้าของแต่ละบุคคล

นักศึกษารูานะปีที่ 4 แต่ละคนจะต้องทำงานวิจัย (ล.500 จำนวน 6 หน่วยกิต) ในด้านศิลปะการละคอนหรือวรรณกรรมการละคอน หรือการละคอนเพื่อการศึกษา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการควบคุม

ในกรณีที่นักศึกษาคนใดไม่สามารถทำงานวิจัยได้ อาจเลือกศึกษาวิชาอื่นในสาขาในระดับ 400 แทนก็ได้ ให้ครบจำนวน 6 หน่วยกิต ทั้งนี้ต้องได้รับอนุมัติจากสาขาวิชา

3. วิชานอกสาขาวิชาการละคอน

นักศึกษาต้องเลือกศึกษาวิชานอกสาขาวิชาไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต

การศึกษาวิชาการละคอนเป็นวิชาโท

นักศึกษาผู้ประสงค์จะศึกษาวิชาการละคอนเป็นวิชาโท ต้องศึกษาลักษณะวิชาในสาขาวิชาการละคอนไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต ตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. นักศึกษาต้องศึกษาลักษณะวิชา ล.201 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการละคอน 3 หน่วยกิต และสอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าระดับ C

2. นักศึกษาต้องเลือกศึกษาเน้นหนักเฉพาะหมวดใดหมวดหนึ่งคือ
หมวด ก. พัฒนาการและวรรณกรรมการละคอน หรือ
หมวด ข. ศิลปะการละคอน

โดยศึกษาวิชาในหมวดนั้น (ทั้งนี้ไม่รวมวิชา ล.201) ไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต และสอบไล่ได้
ค่าระดับเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00

3. นักศึกษาต้องศึกษาวิชาอื่นในสาขาอีกไม่น้อยกว่า 9 หน่วยกิต

การศึกษาเพื่อรับอนุปริญญาในสาขาวิชาการละคอน

นักศึกษาผู้ได้ศึกษาลักษณะวิชาต่าง ๆ ในสาขาวิชาการละคอน ได้หน่วยสะสมไม่
น้อยกว่า 104 หน่วยกิต ตามเงื่อนไขต่อไปนี้ มีสิทธิได้รับอนุปริญญา

1. ได้ค่าระดับเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00
2. ได้ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ภาคการศึกษาปกติ
3. ได้ศึกษาวิชาพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัย 30 หน่วยกิต
4. ได้ศึกษาลักษณะวิชาในสาขาวิชาการละคอนไม่น้อยกว่า 44 หน่วยกิต ตามเงื่อนไข

ดังต่อไปนี้

- 4.1 ได้ศึกษาลักษณะวิชาบังคับไม่น้อยกว่า 23 หน่วยกิต ดังต่อไปนี้ คือ

ล.201, ล.202, ล.203, ล.251, ล.271, ล.291, ล.421, ล.481 และต้องสอบไล่
ค่าระดับเฉลี่ย ไม่ต่ำกว่า 2.00 ในกลุ่มวิชาดังกล่าว และเฉพาะวิชา ล.201 จะต้องสอบไล่
ได้ไม่ต่ำกว่าระดับ c

- 4.2 ได้ศึกษาเน้นหนักในหมวดวิชาที่ตนถนัดคือ

หมวด ก. พัฒนาการและวรรณกรรมการละคอน หรือ

หมวด ข. ศิลปะการละคอน

โดยศึกษาวิชาในหมวดนั้นรวมทั้งหมด ไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

- 4.3 ได้ศึกษาวิชาอื่นในสาขาวิชาไม่น้อยกว่า 9 หน่วยกิต

5. ได้ศึกษาวิชานอกสาขาวิชาการละคอนไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต

แนวสัังเขปลัษณะวิชา

- ล.201 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการละคร 3 หน่วยกิต
DM 201 Introduction to Drama
- ศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโครงสร้าง รูปแบบ ความเป็นมาและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับละคร สุนทรีย์ของศิลปะการละคร โดยศึกษาบทละครประเภทต่าง ๆ ที่ตีเด่นชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการละครกับพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)
- ล.202 การละครในวัฒนธรรมและสังคมไทย 3 หน่วยกิต
DM 202 Drama In Thai Culture and Society
- ศึกษาบทบาทของการละครในสังคมและวัฒนธรรมไทยสมัยต่าง ๆ วิเคราะห์รูปแบบของศิลปะการแสดงประเภทต่าง ๆ ที่แสดงเอกลักษณ์ของคนไทย
- ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างประเทศที่สำคัญต่อการพัฒนาการละครและศิลปะการแสดงของไทย
- ศึกษาบทโขนละครไทยประเภทต่าง ๆ ที่ตีเด่นบางเรื่อง โดยวิเคราะห์รูปแบบของการประพันธ์ วรรณศิลป์ คนตรีประกอบการแสดงในบทละครนั้น ๆ และเนื้อหาสาระในด้านวัฒนธรรม สังคม ค่านิยม และทัศนคติต่าง ๆ ที่สำคัญ (บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)
- ล.203 การละครในเอเชีย 3 หน่วยกิต
Dm 203 Drama In Asia
- ศึกษารูปแบบและศิลปะการแสดงละครประจำชาติที่สำคัญในเอเชีย โดยเฉพาะในด้านที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องหรือมีอิทธิพลต่อการละครไทย เช่น อินเดีย ชวา เขมร ลาว พม่า มลายู
- ศึกษาเปรียบเทียบศิลปะการละครของประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียและจีนให้เห็นทัศนคติและศิลปะการแสดงที่แตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน ตลอดจนอิทธิพลของวัฒนธรรม ศาสนา และสังคม และศึกษาอิทธิพลของการละครตะวันตกที่สำคัญต่อการพัฒนาการละครสมัยใหม่

ศึกษาวรรณกรรมการละคอนที่ดีเด่นบางเรื่อง (ที่แปลเป็นภาษาไทยหรืออังกฤษ)

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.206 การละคอนตะวันตก 3 หน่วยกิต

DM 206 Western Drama

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการละคอนกับอารยธรรมตะวันตก ศึกษาอิทธิพลของศาสนา วัฒนธรรมและสังคมที่มีต่อการละคอนสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยกรีกจนถึงปัจจุบัน วิเคราะห์รูปแบบของการละคอนประเภทต่าง ๆ ที่สำคัญ

ศึกษาผลงานที่ดีเด่นของนักเขียนบทละคอน ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาการการละคอนตะวันตกในด้านวรรณศิลป์ ศิลปะการละคอน เนื้อหาสาระ ทศนคติ และค่านิยมที่สำคัญ

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.207 การละคอนและการละเล่นพื้นเมือง 3 หน่วยกิต

Dm 207 Folk Theatre

ศึกษากำเนิดและความเป็นมาของการละคอนและการละเล่นพื้นเมืองของไทยและต่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นละคอนรำ ละคอนพูด การละเล่นประจำท้องถิ่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และศาสนา ชี้ให้เห็นบทบาทสำคัญของการละคอนพื้นเมืองที่มีต่อสังคมและเอกลักษณ์ประจำชาติและท้องถิ่น ศึกษาบทละคอน บทหุ่น บทหนัง และบทประกอบการละเล่นพื้นเมือง ตลอดจนนิทานชาวบ้านที่เป็นต้นกำเนิดของละคอนหรือการเล่นเหล่านั้น

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.241 ศิลปะการแสดง 1 3 หน่วยกิต

DM 241 Acting 1

ศึกษาวิเคราะห์และฝึกฝนศิลปะการแสดง โดยวิธีการฝึกเคลื่อนไหวของร่างกาย ส่วนต่าง ๆ ซึ่งสัมพันธ์กับการใช้เสียง ฝึกฝนสร้างจินตนาการและการแสดงอารมณ์ ความรู้สึก ให้เป็นไปตามธรรมชาติและสมมติบทบาทของตัวละคอน

ศึกษาหลักขั้นต้นของการตีความและการอ่านบทละคอน เพื่อประโยชน์ในการแสดง (บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง)

ล.245 ศิลปะการแสดงละครคนใบ้ 3 หน่วยกิต

DM 245 The Art of Mime

ศึกษาประวัติพัฒนาการของศิลปะการแสดงละครคนใบ้ในตะวันตกและตะวันออก

บทบาทและอิทธิพลของละครคนใบ้ในการละครและศิลปะการแสดงสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ แนวการ
แสดง (Styles) ของละครคนใบ้ประเภทต่าง ๆ

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง)

ล.246 ศิลปะการแสดง 2 3 หน่วยกิต

DM 246 Acting II

พื้นความรู้ : เคยศึกษา ล.241 หรือได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้สอน

ใช้แนวการสอนเดียวกับ ล.241 ในขั้นสูง โดยเน้นหนักในด้านการฝึกฝนและการแสดง
ละครคนแบบต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพการแสดง
ต่อไป

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง)

ล.251 ศิลปะการสร้างองค์ประกอบละครคน 1 3 หน่วยกิต

DM 251 Stage Crafts I

ศึกษาหลักทั่วไป เทคนิคและศิลปะเกี่ยวองค์ประกอบของเวที แสง เสียง ฉาก
สำหรับการละครคนประเภทต่าง ๆ ปฏิบัติการในการสร้างฉาก และการจัดระบบแสง เสียง
สำหรับการแสดงฉากนั้น ๆ

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง)

ล.256 ศิลปะการสร้างองค์ประกอบการละครคน 2 3 หน่วยกิต

DM 256 Stage Crafts II

พื้นความรู้ : ได้เคยศึกษา ล.251 หรือได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้สอน

ศึกษาหลักต่อจาก ล.251 โคนเน้นหนักการปฏิบัติทางเทคนิคและศิลปะขั้นสูง
สำหรับละครหรือการแสดงทั้งเรื่อง

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง)

ล.261 นาฏศิลป์ไทย 3 หน่วยกิต

DM 261 Thai Dance I

ศึกษาหลักสำคัญและพัฒนาการของนาฏศิลป์ไทยรูปแบบต่าง ๆ และฝึกฝนนาฏศิลป์ไทยให้เข้าใจถึงศิลปะและองค์ประกอบที่สำคัญ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติไทย ในปลายภาคนักศึกษาจะแสดงนาฏศิลป์ประเภทใดประเภทหนึ่งตอนสั้น ๆ เป็นผลงานประจำภาค

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 4 สัปดาห์)

ล.262 นาฏศิลป์ตะวันตก 2 หน่วยกิต

DM 262 Western Dance I

ศึกษาพัฒนาการ หลักทฤษฎี และภาคปฏิบัติพื้นฐานของนาฏศิลป์สากล ทั้งในรูปแบบของบัลเลต์คลาสสิก Classical Ballet และแจ๊ส Jazz สมัยใหม่ ฝึกฝนให้สามารถลีลาเคลื่อนไหววัยวะส่วนต่าง ๆ ไปตามทำนองดนตรีแบบต่าง ๆ เพื่อนำไปแสดงประกอบละครคอนเวที โทรทัศน์ และภาพยนตร์ และช่วยเสริมให้การเคลื่อนไหวในการแสดงละครคอนเวทีมีศิลปะยิ่งขึ้น

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

ล.266 นาฏศิลป์ไทย 2 2 หน่วยกิต

DM 266 Thai Dance II

พินความรู้ : ได้เคยศึกษา ล.261 มาแล้ว หรือได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้สอน

ศึกษาหลักนาฏศิลป์ไทยขั้นสูง และเลือกฝึกฝนนาฏศิลป์รูปแบบที่ตนถนัดให้ได้มาตรฐานและความชำนาญ รู้จักนำไปใช้ในการแสดงโขนหรือละครต่อไป ในปลายภาคนักศึกษาจะแสดงโขนหรือละครประเภทใดประเภทหนึ่งเป็นเรื่องหรือเป็นตอน ขนาดยาวพอสมควร เป็นผลงานประจำภาค

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง)

ล.267 นาฏศิลป์ตะวันตก 2 2 หน่วยกิต

DM 267 Western Dance II

พินความรู้ : ได้เคยศึกษา ล.262 มาแล้ว หรือได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้สอน

ใช้แนวการศึกษาเดียวกับ ล.262 ในระดับสูง โดยเน้นหนักในด้านทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้สามารถเคลื่อนไหววัยวะส่วนต่าง ๆ ไปตามลีลาของนาฏศิลป์แบบต่าง ๆ อย่างชำนาญ

คล่องแคล่วและได้มาตรฐานสูง ฝึกหัดการแสดงระบำลักษณะพิเศษ (Character Dance)

ที่แตกต่างไปจากบัลเลต์ คลาสสิก (Classical Ballet)

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

ล.271 ศิลปะการออกเสียงในการละคอนและการแสดง 1 2 หน่วยกิต

DM 271 Voice Training I

ศึกษาทฤษฎีและภาคปฏิบัติเกี่ยวกับศิลปะการเปล่งเสียงร้องและเสียงพูด เพื่อแสดง
ละคอนและขับร้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชัดเจน และสอดคล้องกับบทบาทต่าง ๆ ฝึกหัดควบคุม
ระบบการหายใจ การเปล่งเสียง การขยายเสียงให้กังวาน การผ่อนคลายกล้ามเนื้อต่าง ๆ
ในร่างกาย การเคลื่อนไหวอวัยวะต่าง ๆ ให้ถูกต้อง ซึ่งสำคัญต่อคุณภาพของการเปล่งเสียง
การออกเสียงพยางค์ และสระให้ถูกต้องชัดเจนในการพูด การอ่านบทขับร้องและบทละคอนต่าง ๆ
ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

ล.276 ศิลปะการออกเสียงในการละคอนและการแสดง 2 2 หน่วยกิต

DM 276 Voice Training II

พื้นฐานความรู้ : ได้เคยศึกษา ล.271 มาแล้ว หรือได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้สอน

ศึกษาทฤษฎีและภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการขยายเสียงในระดับต่าง ๆ
ซึ่งเปล่งออกมาโดยใช้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การแยกประเภทและระดับเสียงผู้หญิง
และผู้ชาย ศึกษาลีลาของการขับร้องเพลงประเภทต่าง ๆ (Styles) ฝึกให้รู้จักวิธีการแก้ไข
ข้อบกพร่องของเสียง เช่น เสียงเพี้ยน แปร่ง เสียงไม่ไพเราะแหบแห้ง เสียงกระด้าง เพื่อให้
ปรับปรุงเสียงให้สามารถขับร้องและเปล่งเสียงพูดได้กังวาน ชัดเจน และไพเราะขึ้น และให้
เหมาะสมกับการแสดงประเภทต่าง ๆ

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

ล.277 ศิลปะการขับร้องในการละคอนและการแสดง 2 หน่วยกิต

DM 277 Singing in Drama

ศึกษาพัฒนาการของศิลปะการขับร้องในการละคอนและการแสดงประเภทต่าง ๆ
ของตะวันออก ตะวันตก และไทย ตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงปัจจุบัน เปรียบเทียบให้เห็นอิทธิพลที่มีต่อ
กันในยุคสมัยต่าง ๆ ที่สำคัญ

(บรรยายและสาธิตประกอบสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

- ล.291 ความรู้เบื้องต้นในการใช้ศิลปะการละครเพื่อการศึกษ 3 หน่วยกิต
DM 291 Introduction to Drama in Education

ศึกษาประวัติความเป็นมาของการนำศิลปะการละครเข้ามาสู่วงการศึกษ หลักและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการละคร การศึกษา จิตวิทยา ขอบเขตและวิธีการที่จะนำการละครและศิลปะการแสดงไปใช้เพื่อส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ (บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

- ล.295 ศิลปะการแสดงหุ่น 3 หน่วยกิต
DM 295 (The Art of Puppetry)

ศึกษาประวัติพัฒนาการของการแสดงและการสร้างหุ่นของตะวันออก ตะวันตก และไทย องค์ประกอบของการจัดแสดงหุ่นประเภทต่าง ๆ ฝึกหัดเทคนิคและศิลปะการเชิด การชัก และการสร้างหุ่นแบบต่าง ๆ ศึกษาบทบาทของหุ่นในการศึกษาละคอนสำหรับเด็กและละคอนประเภทต่าง ๆ ในอดีตและปัจจุบัน (บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง)

- ล.296 การละครและการแสดงสำหรับเด็ก 3 หน่วยกิต
DM 296 Children's Drama

ศึกษาศิลปะการละครและการแสดงประเภทต่าง ๆ สำหรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการทางด้านความคิดจิตใจ และจิตวิทยาของเด็กในระดับอายุต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการปลูกฝังให้เด็กรักการสร้างสรรค์ การแสดงออกและศิลปะการละคร (บรรยายสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

- ล.297 การละครและการแสดงสำหรับเด็กวัยรุ่น 3 หน่วยกิต
DM 297 Theatre For Adolescents

ศึกษาศิลปะการละครและการแสดงประเภทต่าง ๆ สำหรับเด็กวัยรุ่น คือตั้งแต่อายุ 14 - 18 ปี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการทางด้านความคิดจิตใจและจิตวิทยาของเด็กในวัยนี้ ตลอดจนวิธีการปลูกฝังให้เด็กรักการแสดงออก รักศิลปะการละคร และมีความคิดสร้างสรรค์ (บรรยายสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

ล.316 การละครคนไทยสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น 3 หน่วยกิต

DM 316 Drama in Ayudhaya and Early Ratanakosins Periods

ศึกษาพัฒนาการของการละครไทยรูปแบบต่าง ๆ ในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงรัชกาลที่ 4 ซึ่งให้เห็นบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ อิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

ศึกษาบทโขนละครและผลงานของนักละครเอก ในด้านวรรณศิลป์และศิลปะการแสดง

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.317 การละครของกรีก 3 หน่วยกิต

DM 317 Greek Drama

ศึกษาประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของการละครกรีกโบราณ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการละครตะวันตกซึ่งให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการละครกับปรัชญา ศาสนา สถาบันการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรมและขนบประเพณีต่าง ๆ

ศึกษาบทละครเอกของกรีกในฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษหรือไทย ตลอดจนบทละครบางเรื่องที่ได้ดัดแปลงในสมัยต่อมา เพื่อให้เห็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลงของแนวความคิดและศิลปะการละคร

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.318 การละครไทยสมัยใหม่ 3 หน่วยกิต

DM 318 Modern Thai Drama

ศึกษาพัฒนาการของการละครไทยในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน เน้นให้เห็นอิทธิพลตะวันตกที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการประพันธ์และศิลปะการแสดงโขนละคร ศึกษากำเนิดของละครแบบใหม่ เช่น ละครพันทาง ละครร้อง ละครพูด ซึ่งให้เห็นบทบาทของการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่มีต่อการพัฒนาของการละครสมัยใหม่ของไทย ตลอดจนปัญหาของการละครไทยปัจจุบัน

ศึกษาบทโขนละครไทยสมัยใหม่ที่คัดค้านซึ่งแสดงพัฒนาการทางด้านความคิดและศิลปะการละคร

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.319 การละคอนอาเซียและตะวันตกสมัยใหม่ 3 หน่วยกิต

DM 319 Modern Western and Asian Drama

ศึกษาพัฒนาการของการละคอนสมัยใหม่ของตะวันตกตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 จนถึงปัจจุบัน และอิทธิพลของแนวความคิดและศิลปะการละคอนสมัยใหม่ของตะวันตกและตะวันออก ที่มีต่อกัน การปฏิรูปและพัฒนาการของการละคอนในอาเซีย อิทธิพลของการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ของอาเซียที่มีต่อการละคอนตะวันตก

ศึกษาผลงานของนักประพันธ์บทละคอนและศิลปินในวงการละคอนสมัยใหม่ที่สำคัญ อ่านและวิเคราะห์บทละคอนสมัยใหม่ที่ดี ค้นภาษาอังกฤษและที่แปลเป็นภาษาอังกฤษและภาษาไทย (บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.326 ศิลปะโขนละคอนในสมัยรัชกาลที่ 2 3 หน่วยกิต

DM 326 Khon and Lakhon of King Rama II

ศึกษาพัฒนาการของศิลปะโขนละคอนในรูปแบบต่าง ๆ ในสมัยรัชกาลที่ 2 วิเคราะห์ บทโขนละคอนที่ดี ค้นและผลงานของกวีและศิลปินโขนละคอนในสมัยนี้อย่างละเอียด ในด้านศิลปะ การละคอน นาฏศิลป์ และวรรณศิลป์ และเปรียบเทียบให้เห็นการคัดแปลงวรรณคดีเพื่อการ แสดงโขนละคอนบนเวที ซึ่งให้เห็นบทบาทสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ราชสำนัก และผู้อุปถัมภ์ โขนละคอนในสมัยนี้ ในการพัฒนาศิลปะการแสดงต่าง ๆ ให้รุ่งเรืองและมีมาตรฐานสูง (บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.327 ศิลปะโขนละคอนในสมัยรัชกาลที่ 5 3 หน่วยกิต

DM 327 Khon and Lakhon of Major Thai Dramatists in the Reign of King Chulalongkorn

ศึกษาพัฒนาการของศิลปะโขนละคอนรูปแบบต่าง ๆ ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเน้น ถึงการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงไปสู่สมัยใหม่และอิทธิพลของตะวันตกในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ศึกษาผลการปฏิรูปทางศิลปะโขนละคอนของศิลปิน และกวีเอก และผู้อุปถัมภ์การละคอนที่มีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาโขนละคอนให้ทันสมัย เช่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนริศรานุวัดติวงศ์ เจ้าคุณหมื่นทรรพ สมเด็จพระนครินทราธิปไตย สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ (ร.6) ศึกษาบทโขนละคอน รูปแบบต่าง ๆ ที่ดี ค้นอย่างละเอียด ซึ่งให้เห็นการปฏิรูปให้ทันสมัย และเปรียบเทียบกับบทโขนละคอนในสมัยก่อน (บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.328 ศิลปะโขนละครในสมัยรัชกาลที่ 6 3 หน่วยกิต

DM 328 Khon and Lakhon of King Vajiravudh

ศึกษาทโขนละครรูปแบบต่าง ๆ ที่ดีเด่นในสมัยรัชกาลที่ 6 อย่างละเอียดในด้านศิลปะการละครการแสดง และวรรณศิลป์ ซึ่งให้เห็นการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้ทันสมัย และเปรียบเทียบกับทโขนละครในสมัยก่อน ศึกษาบทบาทของนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่มีต่อการละครในสมัยนี้

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.346 ศิลปะการแสดง 3 3 หน่วยกิต

DM 346 Acting III

พื้นฐานความรู้ : ได้เคยศึกษา ล.246 มาแล้ว หรือได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้สอน

ศึกษาหลักการแสดงละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ ฝึกฝนให้เชี่ยวชาญในการแสดงเหล่านั้นในขั้นสูง ศึกษาองค์ประกอบสำคัญและเทคนิคการแสดงทางโทรทัศน์และภาพยนตร์ ซึ่งจะช่วยเสริมให้ศิลปะการแสดงได้ผลดีขึ้น

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง)

ล.347 ศิลปะการกำกับการแสดง 3 หน่วยกิต

DM 347 Directing I

พื้นฐานความรู้ : ได้เคยศึกษา ล.251 หรือ ล.246 มาแล้ว หรือได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้สอน

ศึกษาหลักเบื้องต้นของศิลปะการกำกับการแสดง ซึ่งรวมถึงการเลือกบทละคร การตีความ และการเน้นแนวความคิดของละครแต่ละเรื่อง การคัดเลือกและฝึกฝนตัวละคร การกำกับการแสดง และการเคลื่อนไหวของตัวละครบนเวที การอำนวยความสะดวกสร้าง

ศึกษาองค์ประกอบของฉาก แสง เสียง เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า ซึ่งสัมพันธ์กับการสร้างละคร

นักศึกษาจะต้องกำกับการแสดงและอำนวยความสะดวกสร้างละครหนึ่งฉากเป็นผลงานประจำภาค

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง)

ล.348 ศิลปะการกำกับการแสดง 2 3 หน่วยกิต

DM 348 Directing II

พื้นความรู้ : ได้เคยศึกษา ล.347 มาแล้ว หรือได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้สอน

ใช้แนวการสอนเช่นเดียวกับ ล.347 ในชั้นสูง โดยฝึกฝนการกำกับการแสดงละครคนแบบต่าง ๆ

นักศึกษาจะต้องกำกับการแสดงและอำนวยการสร้างละครคนหนึ่งเรื่องเป็นผลงานประจำภาค

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง)

ล.356 ศิลปะการออกแบบฉาก เครื่องแต่งกาย และการแต่งหน้า 3 หน่วยกิต

DM 356 Set, Costume, Make-up, Designs

ศึกษาบทบาทและลักษณะงานของศิลปินผู้ออกแบบฉาก เครื่องแต่งกาย แต่งหน้าตลอดจนหลักการปฏิบัติงาน สำหรับละครและตัวละครประเภทต่าง ๆ ศึกษาประวัติพัฒนาการของเครื่องแต่งกาย แต่งหน้า หน้ากาก หัวโขน สมัยต่าง ๆ ที่สำคัญ และฝึกฝนปฏิบัติการทางเทคนิค

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง)

ล.357 ศิลปะการออกแบบและวางระบบแสงและเสียงในละคร 2 หน่วยกิต

DM 357 Lighting, Sound System and Special Effects

ศึกษาหลักการให้แสงและเสียงบนเวทีอย่างมีศิลปะ และให้สอดคล้องกับบรรยากาศของละครรูปแบบต่าง ๆ การใช้อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ในการสร้างละคร ฝึกฝนการออกแบบระบบแสงและเสียง สำหรับละครหรือการแสดงเรื่องราว

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

ล.366 นาฏศิลป์สมัยใหม่และร่วมสมัย 2 หน่วยกิต

DM 366 Modern and Contemporary Dance

พื้นความรู้ : ได้เคยศึกษา ล.262 หรือ ล.267 มาแล้ว หรือได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้สอน

ศึกษาพัฒนาการ หลักทฤษฎี และภาคปฏิบัติขั้นสูงของนาฏศิลป์สากลสมัยใหม่ และร่วมสมัยแบบต่าง ๆ และฝึกฝนให้สามารถแสดงได้อย่างชำนาญ อย่างคล่องแคล่ว และได้มาตรฐานสูง

ศึกษามทบาทและอิทธิพลของนาฏศิลป์สมัยใหม่ที่มีในวงการบันเทิง ศิลปวัฒนธรรม และสังคม
(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

ล.367 นาฏศิลป์พื้นเมืองสากล 2 หน่วยกิต

DM 367 International Folk Dance

พื้นความรู้ : ได้ศึกษา ล.262 มาแล้ว หรือได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้สอน

ศึกษาพัฒนาการ หลักทฤษฎี และภาคปฏิบัติเกี่ยวกับนาฏศิลป์พื้นเมืองสากลที่สำคัญ
ฝึกให้สามารถแสดงระบำพื้นเมืองต่าง ๆ ได้อย่างชำนาญและมีศิลปะ ส่งเสริมให้เกิดความนิยม
ชมชอบในศิลปวัฒนธรรมพื้นเมืองของชนชาติต่าง ๆ

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

ล.376ดนตรีในการละคอน 2 หน่วยกิต

DM 376 Music in Drama

ศึกษาขอบเขต บทบาท และอิทธิพลของดนตรีในการละคอนและการแสดงประเภท
ต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศโดยใช้หลักการละคอนเพื่อประโยชน์ในการบรรยาย การสอน
การอภิปราย และการวิจารณ์

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง)

ล.396 หลักสำคัญของการแสดงเพื่อการศึกษา 3 หน่วยกิต

DM 377 Dramatic Reading and Oral Interpretation

ศึกษาหลักสำคัญ โครงสร้าง และองค์ประกอบ เช่น การเลือกเรื่อง เขียนบท
ประเมินผล ในการสร้างละคอนและการแสดงต่าง ๆ บนเวที โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เพื่อส่งเสริม
การศึกษา และทักษะในการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้ได้ประสิทธิภาพมากขึ้น

(บรรยายสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

ล.421 การละคอนของเชกสเปียร์ 3 หน่วยกิต

DM 421 Shakespeare in the Theatre

ศึกษาศิลปะการแสดงและการสร้างละคอนเชกสเปียร์ ในยุคสมัยที่สำคัญ การตีความ
บทละคอนในแง่ต่าง ๆ การดัดแปลงและการแปลละคอนเชกสเปียร์เป็นไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบ
กับต้นฉบับภาษาอังกฤษ ตลอดจนการแสดงละคอนเชกสเปียร์ในประเทศไทย

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.426 ผลงานของนักการละครคนเอกไทย 3 หน่วยกิต

DM 426 Masterpieces of Major Thai Dramatists

สัมมนาเกี่ยวกับผลงานของนักละครคนเอกไทย 2 - 3 ท่าน โดยวิเคราะห์อย่างละเอียดให้เห็นอัจฉริยะ ลักษณะดีเด่นของผลงานแต่ละชิ้น พัฒนาการของแนวความคิด ศิลปะ การสร้างสรรค์ การแสดงออก บทบาท และอิทธิพลที่มีต่อวงการละครคนและการแสดง (บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.427 ผลงานของนักการละครคนเอกอาเซียน 3 หน่วยกิต

DM 427 Masterpieces of Major Asian Dramatists

ศึกษาผลงานเขียนและงานสร้างละครคนของนักประพันธ์บทละครคนและศิลปินการละครคนเอกของอาเซียน 2 - 3 คน เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นแนวความคิด ศิลปะการละครคน รูปแบบของบทละครคนและเทคนิคที่สำคัญ ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม แนวความคิดทางปรัชญา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม (บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.428 ผลงานของนักการละครคนเอกตะวันตก 3 หน่วยกิต

DM 428 Masterpieces of Major Western Dramatists

ศึกษาผลงานเขียนและงานสร้างละครคนของนักประพันธ์ละครคนและศิลปินการละครคนเอกของตะวันตก 2 - 3 คน เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นแนวความคิด ศิลปะการละครคน รูปแบบของบทละครคนและเทคนิคที่สำคัญ ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์การเมือง เศรษฐกิจ สังคม แนวความคิดทางปรัชญา (บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ล.436 การละครทางการเมือง 2 หน่วยกิต

DM 436 Political Drama

สัมมนาเกี่ยวกับหลักสำคัญ โครงสร้าง และพัฒนาการของศิลปะการละครคนที่สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์ทางการเมือง ศึกษาผลงานแนวคิดและการแสดงออกของนักละครการเมืองที่สำคัญของตะวันออก ตะวันตกและไทย วิเคราะห์บทละครการเมืองที่ดีเด่นบางเรื่องอย่างละเอียด (บรรยายสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

ศึกษาหลักทฤษฎีและภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ ลีลา ของศิลปะสากลทั้งในแบบ บัลเลต์ คลาสสิก (Classical Ballet) และแจ๊ส (Jazz) สามารถออกแบบลีลาไป ตามจังหวะและทำนองเพลงแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีศิลปะ เหมาะสมและงดงาม ฝึกฝนการจัดแสดง นาฏศิลป์ประกอบละครคอน วิพิธศนา นาฏศิลป์ ประกอบเพลงร้องและดนตรี (บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

- ล.481 หลักการวิจารณ์ละครคอนเวที โทรทัศน์ และการแสดงภาพยนตร์ 3 หน่วยกิต
DM 481 Practical Criticism in Drama, Television, Film and Other Entertainment

ศึกษาหลักการวิจารณ์ละครคอนเวที โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการแสดงต่าง ๆ ให้ได้ มาตรฐานสากล ศึกษาพัฒนาการของการวิจารณ์ในวงการบันเทิง และแนววิจารณ์ของนักวิจารณ์ที่ สำคัญ ฝึกฝนการวิจารณ์ประเภทต่าง ๆ เพื่อสามารถนำไปใช้ในหนังสือพิมพ์ วารสาร และการ อภิปรายต่อไป

(บรรยายสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

- ล.486 ศิลปะการเขียนบทละคร 2 หน่วยกิต
DM 486 Stage Play Writing

ศึกษาหลักทั่วไป โครงสร้างและองค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะการเขียนบทละคร คอนเวทีประเภทต่าง ๆ ปฏิบัติการฝึกฝนการแต่งบทละครเวทีขนาดสั้นและยาวแบบต่าง ๆ (บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

- ล.487 ศิลปะการเขียนบทภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ 3 หน่วยกิต
DM 487 Script Writing For Film and Television Drama

ศึกษาหลักทั่วไป โครงสร้าง และองค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะการเขียนบทภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ ปฏิบัติการฝึกฝนการแต่งบทภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ขนาด สั้นและยาวแบบต่าง ๆ

(บรรยายสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

ล.488 ศิลปะการแปล และการดัดแปลงบทละคร 2 หน่วยกิต

DM 488 Translation and Adaptation of Plays

ศึกษาหลักทั่วไป และองค์ประกอบที่สำคัญของศิลปะการแปล และดัดแปลงบทละคร ภาษาต่างประเทศมาเป็นไทย ฝึกฝนการแปล และการดัดแปลงละครประเภทต่าง ๆ ที่ดีเด่นของ บางเรื่องทั้งขนาดสั้นและยาว

(บรรยายสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ปฏิบัติการสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง)

ล.500 งานค้นคว้าของแต่ละบุคคล 6 หน่วยกิต

DM 500 Individual Research

งานค้นคว้าของนักศึกษาแต่ละคนตามหัวข้อที่ตนเลือก ในความควบคุมของอาจารย์ ที่ปรึกษาในด้านวรรณกรรมการละคร หรือศิลปะการแสดง หรือการละครเพื่อการศึกษา นักศึกษา จะต้องเขียนงานวิจัยในรูปสารนิพนธ์หรือสร้างสรรค์งานในด้านศิลปะการแสดงพร้อมกับรายงาน ผลสรุปของงานชิ้นนั้นในรูปข้อเขียนเสนอต่อสาขาวิชา

นักศึกษาผู้ใดมีข้อขัดข้อง ไม่สามารถทำงานวิจัยได้ อาจศึกษาวิชาอื่นในสาขาวิชานี้ ในระดับ 400 ขึ้นไปให้ได้ครบ 6 หน่วยกิต ทั้งนี้ต้องได้รับอนุมัติจากกรรมการประจำสาขาวิชา เป็นรายบุคคลถือเป็นกรณีพิเศษ

ประวัติผู้เขียน

นางชมนาด โสภน เกิดที่จังหวัดนนทบุรี สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตร
นาฏศิลป์ชั้นสูง จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เมื่อ พ.ศ.2517 และสำเร็จการศึกษาระดับ
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก เมื่อ พ.ศ.2521 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์
ภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

